

Adi Šankara

Vivekaćudamani

DRAGULJ RAZLIKOVANJA
ili
Savršenstvo prepoznavanja duše

Lektura, napomene i komentari: Ivan Antić

Predgovor

Vivekaćudamani ili *Dragulj razlikovanja* jedno je od najvažnijih dela Šri Adi Šankaraćarje (dodatak *aćarja* znači učen čovek, *adi* znači prvi, to jest prvi Šankara). On u ovom delu vrlo pronicljivo izlaže znanje o celovitom životu, znanje o jedinstvu svega postojećeg na nivou apsolutne, božanske svesti ili *brahmana*, znanje *advaite*.

Šri Šankara (788 - 820) pojavljuje se u Indiji u vreme kada su se uvid i razumevanje o osnovi života izgubili iz svakidašnje upotrebe. On je ponovo izneo poruku ispunjenja pomoću izražavanja doživljaja transcendentalne svesti, osnovnog nivoa ljudske svesti. Učenje Šri Šankare je blagoslov punine umnog i čulnog razvitka koje kulminira u stanju prosvetljenja, a počinje prvim iskustvom transcendentalne, čiste svesti. Na nivou kosmičke svesti srce se preleva u talasima blaženstva, ljubavi i predanosti božanskom, a um je toliko pročišćen da potpuno obuhvata sve izraze božanskog u čoveku i prirodi. Šri Šankarin život bio je primer spontanog izražavanja najvišeg ostvarenja ljudskog razvoja. Njegovo srce je izražavalo vrhunsku transcendentalnu predanost božanskom (*para bhakti*) dok je njegov um izražavao nezavisnost transcendentalne duše ili Sopstva od polja delovanja na ovom svetu (*đnana*). Živeo je na idealnom nivou znanja (*đnana*) zajedno sa istovremenom svesnom predanošću duše božanskom izvoru (*bhakti*).

Spontani izrazi Šankarinog uma i srca bili su stoletni izvor nadahnuća za sve ljude. Njegov govor je bio izraz blaženstva predanosti (*bhakti*) ali istovremeno jasan u znanju i istini o prirodi božanskog i svetovnog života.¹

Šri Šankara je osnovao četiri sedišta učenja (*mahta*) u četiri dela Indije da bi se učenje uspešno održalo i neiskrivljeno predavalo sledećim generacijama.

Ali vremenom je Šankarino učenje doživelo iste gubitke kao i učenje drugih velikih preporoditelja i prosvetitelja. To je izgleda neizbežna tragedija znanja, jer znanje dolazi od učitelja koji se nalazi na najvišem nivou svesti, a prima ga učenik koji je na nižem. Na tom putu znanje se sve više razbija o tvrde stene neznanja kada ga šire ljudi na nižem nivou svesti. Tako danas u Indiji postoji institucija *šankaraćarja*, naslednika Adi Šankare, koji predvode red monaha u žutim haljama, *sanyasina*. Položaj *šankaraćarje* sličan je položaju pape u Rimskoj crkvi.

Stanje stvarnosti, kao što su ga opisivali prosvetljeni, ne može postati put za tragaoca, kao što opis nekog odredišta ne može zameniti put koji k njemu vodi. Kad se sakrila istina da čista svest duše, koja se makar za trenutak spoznaje u meditativnom mirovanju transcendentalne svesti, stvara osnovu prosvetljenja, Šankarine izjave o prirodi cilja su bile

¹ <http://www.shankaracharya.org>

shvaćene kao put do prosvetljenja. Previđa se da je samo iskustvo čiste svesti duše i put i cilj sam po sebi. Od tog previda napravljena je religija.

Lepota Šankarinih izraza je toliko potpuna, tako da kada se gledaju s nivoa obične svesti izgledaju kao dva odvojena puta do prosvetljenja: put znanja (*đnana*) i put predanosti (*bhakti*). Zbog pustinjačkog života čuvara Šankarinog učenja (*sanyasina*) počeo je preovladavati put znanja u njegovom učenju, dok je put predanosti postupno gubio značaj i ostao je prisutan samo u predanju. Kako je učenje postajalo jednostrano i gubilo svoju celinu, na njega je počelo da se gleda kao na filozofiju *maye* (iluzije), kao na *mayavadu*, a na sledbenike kao na *mayavadine*. Prema toj nepotpunoj filozofiji svet je privid i za ostvarenje prosvetljenja potreban je odvojen način života. Život pustinjaka počeo se smatrati bitnim preduslovom za samoostvarenje.

Tako su se putevi predanosti i znanja sve više razdvajali dok se među njima nije potpuno izgubila veza. Ta zamisao je zadala poslednji udarac Šankarinom učenju jer se tako izgubio pun razvoj srca i uma jednim postupkom.

Pošto su čuvari Šankarine mudrosti izgubili spoznaju da predanost i znanje zajedno izvire iz transcendentalne svesti, ulaz u područje celovitog života bio je zatvoren. Tragaoci za znanjem božanskog (*đnani*) ostali su na suvom, a obožavaoci božanskog (*bhakti*) su plakali za njim, ne nalazeći ga.

Pošto je predanost ostala na nivou mišljenja i postala cilj stvaranja raspoloženja, zbog nedostatka iskustva transcendentalne svesti, i znanje je doživelo sličnu sudbinu. Ako čovek nema iskustvo transcendentalne svesti i rast iskustva, najpre odvojenosti božanskog od svetovnog, a kasnije jedinstva svetovnog i božanskog, za takvog čoveka misao o transcendentalnom, božanskom, o svesti jedinstva, nema praktične koristi. Tek na plodnom tlu svesti koja ujedinjuje sve delatnosti ostalih nivoa svesti znanje (*đnana*) i predanost (*bhakti*) nalaze svoje ispunjenje. To neznanje se, na nesreću, generacijama predavalo pod imenom Šankarine tradicije.

Za potpun razvoj uma i srca prvo je potrebno iskustvo čiste transcendentalne svesti, svesti duše, vežbom meditacije. Oni koji je vežbaju lako će razumeti izlaganje Šankare.

O ovom prevodu

Ovaj prevod je Ivan Antić prilagodio razumevanju duše, drevnom slovenskom znanju o božanskoj suštini čovekovoju, koje je vremenom degradirano u *vedsko* znanje. Ovaj prevod je inače veran originalu, samo je pojam *atman* prilagođen razumevanju svesti duše i nije ostavljen u apstraktnom značenju, koji asocira na neku „indijsku filozofiju“, umesto da jasno otkriva ono što znači. Na taj način je tekst približen boljem razumevanju drevnog slovenskog znanja o božanskoj suštini čovekovoju, o duši, koje je vremenom i indijskoj varijanti degradirano u *vedsko* znanje.

Za one koji imaju pogrešne predstave o duši, reći ćemo ukratko šta je to. Duša je individualno ispoljavanje ili emanacija božanskog apsoluta. Ona je individualan odraz božanske svesti koja sve omogućava. Božanska svest koja sve omogućava je u Šankarinoj *advaita vedanti* i u *Upaniśadama* označena kao *brahman*. Duša koja je individualna emanacija apsolutne svesti označena je kao *atman*. Suština *advaita vedante* je u tome da je *atman* jedno sa *brahmanom*, da je individualna duša jedno sa božanskom svešću koja sve omogućava. To je otuda što ništa nije moguće izvan božanskog apsoluta, sve je u njemu kao njegova imaginacija, pa i sve ono što našem ograničenom čulnom opažanju izgleda kao izdvojena i posebna pojava, zapravo je samo deo apsoluta i božanska svest je u osnovi svega što postoji. Više od svega drugoga, duša je jedno sa božanskom svešću, ona je sama božanska svest u nama i to smo zapravo mi sami. Sva svest koju imamo i koju individualno koristimo za opažanje i akcije, potiče od duše, a duša je samo sprovodi od izvora sve svesti i sveg postojanja, od božanskog apsoluta ili *brahmana*. Ova spoznaja i njena aktuelizacija u svim stanjima svesti i celom životu jeste krajnje oslobođenje ili samospoznaja.

Savremeni tumači su pod uticajem zapadnih kontrolora znanja odvojili i potisnuli drevno slovensko znanje o duši i stvorili kult *vedske* tradicije iz Indije, iako sami dobri poznavaoци *veda* i Indije tvrde da je njihovo poreklo sa severa, da nije iz Indije², iako sama reč *veda* na staroslovenskom jeziku znači znanje. Nametnuti su apstraktni pojmovi *atman* i *brahman* kao da imaju neko značenje sami po sebi, dok su po izvornom slovenskom, (slovesnom - svesnom) značenju oni zapravo svest čovekove suštine, duše (*atman*) koja je samo odraz božanske svesti koja sve omogućava (*brahman*). *Atman* je povratna lična zamenica 'sebe' koja označava odnos subjekta prema samome sebi. Ona jednostavno ukazuje na suštinu čovekovu, ali ne onu određenu telom i umom, egocentričnu suštinu, već najdublju suštinu koja je u slovenskoj tradiciji oduvek bila poznata kao duša. Njena priroda je transcendentalna jer nadilazi telo i um. Spoznaje se sistematskim iskustvom čiste svesti o sebi ili transcendentalne svesti, tokom prakse mentalnog mirovanja ili meditacije. Duša je izvor svesti ne samo u telu čovekovom, već i u celokupnom postojanju. Zato se ona spoznaje spoznajom same svesti kao takve, čistom budnošću. Njena spoznaja se poklapa i sa čovekovom suštinom i sa samim postojanjem, bićem. Čovekova transcendentalna suština, duša, čista svest o sebi i samo postojanje prirode su u krajnjem vidu jedno isto: *brahman*. Može se spoznati i spontano u iskustvima izmenjenog ili povišenog stanja svesti, kada su funkcije čula i uma za kratko nadidene, ali tada nedostaje njeno objektivno razumevanje i sposobnost njenog trajnog zadržavanja kroz njeno razumevanje u samom postojanju, kroz samo postojanje. Svest i postojanje moraju da se spoje u potpunom razumevanju njihovog jedinstva, inače su uvek na neki način odvojeni i čovek je podeljena ličnost, otuđena od sebe i od samog postojanja. Sile koje ljude drže u neznanju na ovom svetu potrudile su se da ovo jednostavno drevno znanje o ljudskoj duši bude sabotirano izvrtanjem značenja reči, njenim projektovanjem u apstraktno, metafizičko značenje, karakteristično samo za indijsku filozofiju. Učinili su sve da odvoje čovekovu umnu svest od svesti duše, iako um koristi svest duše za svoj rad pa bi duševnost svesti čovekove trebalo da bude jednostavna i bliska čoveku. To odvajanje je prirodno i neminovno u životu na ovom svetu, ali je sistematski održavano i jačano od strane sila koje kontrolišu ljudski razvoj. Drevno slovensko znanje govori o inteligentnom dizajnu, o božanskoj svesti (*brahman*) koja kroz individualne duše sve omogućava, a to je u *vedama* i savremenim tumačenjima zamračeno i pretvoreno u dogmatsku religiju i ritualizam. Adi Šankara, velika duša, donosilac svetlosti, koji je živeo kratko ali dovoljno da obajsa ceo svet, borio se protiv toga i pokušao je da očisti drevno znanje od religija koje zamračuju prisustvo božanske stvarnosti. Zbog mraka koji vlada ovim svetom, njegovo učenje je i samo pretvoreno u religiju. Ovaj prevod Šankarinog dela pomaže u rasvetljavanju toga mraka jače osvetljavajući pravo značenje njegovih besmrtnih reči.

Šankarino učenje se naziva *advaita vedanta*. Advaita znači 'ne dva' ili nedualnost, nedvojstvo, nepodeljeno jedinstvo. Lažni tumači su reč *vedanta* preveli kao 'kraj veda', u smislu da to predstavlja završno ili zaključno učenje *veda*, suštinu *veda*. Suština je, međutim, to da je Šankara pod *advaita vedantom* mislio na okončanje *veda* nedvojstvom, *advaitom*, tj. na kraj svih podela koje su *vede* iznosile svojom religijskom dogmom. *Vedanta* se može prevesti kao konačno znanje ili učenje da nema dvojstva ili podela (*advaita*) u božanskoj celini koja je jedina stvarnost. On je bio protivnik *vedskog* učenja i ritualizma, sva njegova argumentacija se oslanjala na predvedska učenja *sāṅkhya* i Patanjđalijeve joge koja iznose čistu nauku samospoznaje i buđenja.

Šankara je iznosio nauku samospoznaje. Religije iznose program masovne kontrole uma. Njima je nauka čovekove samospoznaje oduvek bila najveći neprijatelj i uvek su se trudile da je lažiraju tako što su i čovekovu samospoznaju suptilno pretvarale u religiju kako bi je odvojili od ljudi, ljude odvojili od svesti duše, i božansku svest duše čovekove od samog postojanja. Ali u stvarnosti to je nemoguće odvojiti jer je to sve jedna celina. Jedino što mogu

² Vidi Bāl Gangādhara Tilaka: *Arktička pradomovina veda*, NIRO „Književne novine“; biblioteka Istok-Zapad; Beograd, 1987.

jeste da stvaraju iluzije u kojima je to odvojeno. U takvoj iluziji čovečanstvo živi i danas. Samo pojedinci mogu da se probude, jer *atman* se donosi na individualnu svest, ne na kolektivnu.

Ivan Antić

Uvod Bhagavana Šri Ramane Maharšija

(U izdanju časopisa *Vizija* objavljen je sledeći zapis koji je preveo G. S. Krishna. To je uvod koji je napisao Šri Ramana Maharši za svoj prevod Šri Šankarinog *Viveka Chudamani* ili *Dragulj razlikovanja*.)

Svako biće na svetu žudi da uvek bude srećno, bez ikakve primese patnje; i želi da se oslobodi telesnih tegoba koje nisu u njegovoj istinskoj prirodi. Dalje, svako neguje najveću ljubav za sebe samog - a ova ljubav nije moguća bez sreće. U dubokom snu, iako je lišen svega, čovek doživljava iskustvo sreće. Ipak, zbog neznanja o stvarnoj prirodi svog bića, koja je sreća sâma, ljudi posrću u prostranom okeanu materijalnog postojanja, i deluju prema pogrešnom uverenju da se put do sreće sastoji u sticanju zadovoljstava ovog i drugog sveta.

SIGURAN VODIČ: Ali, avaj! Sreća koja je bez primese patnje se ne spoznaje. Upravo iz tog razloga, da bi ukazao na pravi put do sreće, Gospod Šiva je uzeo obličje Šri Šankaračarje, napisao komentare Trojstva ustanova (*Prasthanā Traya*) Vedante, koje veličaju savršenstvo ovog blaženstva, i prikazao ga ličnim primerom u svom životu. Ovi komentari su, međutim, od male koristi za one strasne tragače koji su se namerili na spoznaju blaženstva oslobođenja, a ne poseduju učenost kako bi ih proučavali.

Za takve je Šri Šankara otkrio suštinu komentara u ovoj kratkoj raspravi, *Dragulju razlikovanja*, objašnjavajući do u detalje ono što moraju znati tragači za oslobođenjem, usmeravajući ih pri tome na istinski i direktan put.

UČENOST NEĆE POMOĆI: Šri Šankara otvara temu zapažanjem kako je odista teško postići ljudsko rođenje, i da čovek, kada ga je već postigao, treba da se bori za spoznaju blaženstva oslobođenja, koje je istinska priroda njegovog bića. Ovo blaženstvo se spoznaje samo *đnanom*, odnosno, spoznajom, a *đnana* se postiže samo kroz *vičaru*, ili postojano ispitivanje. Da bi naučio metod ovog ispitivanja, kaže Šankara, čovek treba da traži milost *gurua*, i zatim nastavlja opisom osobina *gurua* i njegovog učenika (*sišye*), i kako učenik treba da pristupi svom učitelju i služi ga. On dalje naglašava da je čovekov sopstveni, individualni napor suštinski činilac za spoznaju blaženstva oslobođenja. Puko knjiško znanje neće nikada uroditi ovim blaženstvom. Ono se može spoznati samo putem ispitivanja ili *vičare*, koja se sastoji od *sravane* ili predane pažnje poukama *gurua*, *manane* ili duboke kontemplacije, i *nididhyasane* ili negovanja postojanog držanja u Sopstvu.

TRI PUTA: Tri tela - fizičko, astralno i kauzalno - su ne-Sopstvo i nestvarna su. Duša, Sopstvo ili pravo Ja je potpuno različito od njih. Kada se ono što nije Sopstvo nameće na Sopstvo, nastaje neznanje, i to je uistinu ropstvo. Pošto iz neznanja nastaje ropstvo, iz Znanja (*đnane*) nastaje oslobođenje. Saznati ovo Znanje od *gurua* je *sravana*.

Odbaciti ova tri tela koja se sastoje od pet omotača (fizički, vitalni, mentalni, spoznajni i omotač blaženstva) kao ne-Ja i suptilnim ispitivanjem 'Ko sam ja?' izvući - kao što se središnja vlat trave nežno izvlači iz svog omotača - ono što je različito od sva tri tela, i postoji kao ono jedno i univerzalno u srcu kao duša, *aham* ili Ja, a označava se rečju *tvam* (u iskazu *tat tvam asi* - To si ti). Ovaj proces suptilnog ispitivanja je *manana* ili duboka kontemplacija.

BLAŽENSTVO: Svet imena i obličja je samo dodatak božanskom Biću ili *brahmanu*, i pošto nije od njega različit, odbacuje se kao takav i potvrđuje se kao ništa drugo do *brahman*. Uputstvo *gurua* učeniku, izreka *Tat tvam asi*, koja proglašava identitet duše,

Sopstva, i Vrhunskog, božanskog apsoluta, je *upadeša*. Učeniku se tada nalaže da ostane u blaženstvu *aham-brahman* - Ja i apsoluta. Ipak, stare težnje uma naviru, zbijene i jake, i čine prepreku tom stanju blaženstva. Ove težnje su trojake, a egoizam, koji je njihov koren, buja u svesti koja je okrenuta van, u svet razlika, koja je uzrokovana snagama *vikšepe* ili rasipanja (zbog strasti, *rađasa*) i *avarane* ili prekrivanja (zbog neuviđanja, *tamasa*).

POTAPANJE UMA: Čvrsto utvrditi um u srcu dok se ove snage ne unište, i neprekidnom budnom pažnjom probuditi istinitu i jednorodnu težnju, koja je osobina duše, *atmana*, izražena je izrekom *aham brahmasmi* (Ja sam *brahman*) *brahmaivaham* (samo *brahman* sam ja), naziva se *nididhyasana* ili *atmanusandhana*, tj. stalnost u duši ili Sopstvu. Ovo se inače naziva *bhakti*, *yoga* i *dhyana*.

Atmanusandhana se poredi sa bućkanjem jogurta da bi se dobio maslac. Um se poredi sa motkom za bućkanje, srce sa jogurtom, a vežba stalnosti u duši ili Sopstvu sa procesom bućkanja. Isto kao što se bućkanjem jogurta izvlači maslac, a trenjem pali vatra, tako se neprekidnom postojanošću u duši ili Sopstvu, neprekidnom kao gusti mlaz ulja, stvara prirodno nepromenljivo stanje *nirvikalpa samadhija* koji spremno i spontano dobavlja ono direktno, neposredno, nesputano i univerzalno opažanje *brahmana*, koje je istovremeno Znanje i Iskustvo, i koje prevazilazi vreme i prostor.

BEZGRANIČNO BLAŽENSTVO: To je samospoznaja; i pri tom se preseca *hridayagranthi*, odnosno čvor srca. Lažne obmanutosti neznanjem, drevne zlehude težnje uma, koje čine čvor srca, su uništene. Sve sumnje su odagnane i ropstvo u *karmi* je raskinuto.

Tako je Šri Šankara opisao *samadhi* u svom *Dragulju razlikovanja*, odnosno transcendentalnu svest, koji je bezgranično blaženstvo oslobođenja, iznad sumnje i dualnosti, i istovremeno ukazao na sredstva za njegovo postizanje. Spoznati stanje oslobođenja od dvojnosti je jedini smisao života. I samo onaj ko ga je postigao je *đivanmukta* (onaj ko je oslobođen za života), a ne onaj ko poseduje samo teoretsko razumevanje o tome šta je cilj ljudskog života.

KONAČNA SLOBODA: Tako definisani *đivanmukta* proglašava se slobodnim od okova trojake *karme* (*sančita*, *agama* i *prarabdha* – prošle, aktuelne i buduće). Učenik koji je postigao ovo stanje iznosi svoje lično iskustvo. Oslobođeni je uistinu slobodan da dela kako mu godi i, kada napusti ovo smrtno obličje, postiže oslobođenje i ne vraća se ovom 'rođenju koje je smrt'.

Šri Šankara ovako opisuje spoznaju koja podrazumeva dvojako oslobođenje, tj, *đivanmukti* i *videhamukti* na koje se gore upućuje. Pored toga, u ovoj kratkoj raspravi, napisanoj u obliku dijaloga između *gurua* i njegovog učenika, on je razmotrio mnoge značajne teme.

Adi Šankara
VIVEKAĆUDAMANI

1. Duboko se klanjam pred istinskim učiteljem, pred Govindom, pred kojim se otkrivaju istine vedante, a sam je nedokučiv, i boravi u stanju najvišeg blaženstva.

Vedanta znači kraj ili bit veda. Ona razmatra onaj deo veda koji se bavi znanjem. U suštini vedanta se bavi brahmanom i njegovom manifestacijom, bavi se odnosom apsolutnog i relativnog polja života.

2. Među svesnim bićima ljudsko rođenje se teško stiče, među ljudskim bićima muževnost, među muškarcima brahmanstvo, među brahmanima želja da se sledi staza *vedske dharme*, a među njima učenost. Međutim, znanje koje razlikuje transcendentalnu dušu od uma (*purušu* i *buddhi*), kojim se praktično ostvaruje stapanje sa božanskim apsolutom, *brahmanom*, i konačno oslobođenje od okova promena, ne ostvaruje se ukoliko nema dobre karme iz stotina miliona inkarnacija.

Brahmana ili brahmin - društvena klasa intelektualaca.

Vedska dharna - prirodni zakon prema vedama, učenja veda.

Puruša - čista svest, duh koji omogućava celokupno bivstvovanje, i koji je čovekova transcendentalna suština, izvor duše.

Buddhi - čist um, intelekt, individualna svesnost.

Brahman - apsolutno polje života, božansko koje sve omogućava.

Karma - delovanje, zakon akcije i reakcije. Samo povoljna karma može da usmeri biće na stazu vedske dharme.

3. To troje - biti čovek, želja za oslobađanjem i vođstvo učitelja - teško je ostvarivo, a ostvaruje se samo samilošću deva.

Deva - nebesko biće, na najvišem nivou postojanja. Anđeoski entitet. U suštini to je naša viša svest duše koja se nije inkarnirala u telo. Ona deluje na svest duše koja se inkarnirala u telo, kao viši um, inspiracija i intuicija.

4. Onaj koji se ne trudi da ostvari oslobođenje i žudi samo za nestalnim predmetima, nakon što je s mukom ostvario ljudsku inkarnaciju, a u muževnosti znanje spisa, jeste poput samoubice.

5. Niko na ovom svetu nije više mrtav od onoga koji, nakon ostvarenja ljudske inkarnacije i zdravog ljudskog tela, ludo žudi za ostvarenjima nestalnog ega i uma.

6. Može proučavati spise, udobrovoljavati bogove (žrtvom), izvoditi religiozne obrede ili služiti bogovima, pa ipak neće ostvariti oslobođenje čak ni nakon stotina *brahma yuga*, ako ne ostvari svest jedinstva.

Yuga - dug vremenski ciklus.

Brahma yuga - razdoblje života Brahme (stvoritelja) koje sadrži sve vremenske cikluse.

7. Besmrtnost postignuta ostvarenjem bilo koje objektivne vrednosti se prekida, jer se u spisima jasno tvrdi da karma (delovanje) nije nikada uzrok oslobađanja.

8. Stoga mudar teži oslobađanju, nakon što se odrekao uživanja promenljivih predmeta i smerno prišao istinskom i velikom učitelju pa usmerenog duha prihvatio njegovo učenje.

9. Tada vežbom pravilnog razlikovanja, ostvarenog meditacijom, jogom, oslobađa svoju dušu - uronjenu u moru uslovljenog postojanja.

Joga – vežba meditacije za ostvarenje svesti jedinstva, ali i oznaka za nivo svesti jedinstva.

Pravilno razlikovanje - viveka - spoznaja razlike između buddhi i puruše, relativnog uma i božanskog apsoluta, stvarnog i nestvarnog, promenljivog i nepromenljivog, individualne svesti (buddhi) i apsolutnog duha (puruša). Po takvom razlikovanju je i dat naziv ovom delu. 'Dragulj' u naslovu označava savršenstvo razlikovanja. Takođe pojam 'razlikovanje' u ovom tekstu se koristi za jasno i objektivno opažanje svakog zbivanja, u telu, osećajima i umu, kao zbivanja koje nije naše, tj, da je duša ili Sopstvo nezavisno (transcendentalno) od svakog zbivanja.

10. Nakon što je uklonio svu karmu i tako uklonio okove uslovljenog postojanja, znalac odlučnog duha treba da istraje kako bi spoznao svoju dušu, *atman*.

Nakon što je uklonio svu karmu - nakon što je transcendirao vezanost za delanje i rezultate dela.

Atman - transcendentalno Ja, Sopstvo ili duša. Povratna zamenica 'sebe' koja upućuje na suštinu individualnog bića, ali ne na telesnu već na njegovu transcendentalnu božansku suštinu, koja nadilazi pojavne oblike tela i uma.

11. Delovanje postoji radi pročišćenja srca i uma, a ne radi ostvarenja suštine. Suština može da se ostvari pravilnim razlikovanjem, a ne može da se ostvari nikakvom karmom.

Karma može da bude dobra i loša. Dobra karma povećava standard življenja, loša ga snižava, ali za iskustvo suštine (atmana) i sama karma treba da se transcendira, tj. nadiđe.

Telo i um se čiste (od stresa i napetosti, to jest karme), ali suština je uvek bila i biće čista.

Sušтина je atman, apsolutno. Karma stvara novu karmu, dobra karma dobru, a loša lošu. Ostvarenje atmana se postiže nadilaženjem tj. transcendiranjem karme (delovanja).

12. Opažanje stvarnosti viđenog objekta kao konopca, uklanja strah i napetost koji se javljaju zbog pogrešnog opažanja konopca kao zmije.

Savijen konopac u polumraku izgleda kao zmija, javlja se strah, napetost itd. Sav nemir jednostavno nestaje saznanjem da je zmija zapravo samo konopac.

13. Znanje predmeta stiče se opažanjem, istraživanjem ili poukom, a ne obrednim kupanjem, davanjem milostinje ili zadržavanjem stotinu dahova.

Znanje - ono koje se stiče ličnim iskustvom, istraživanjem svetih spisa ili učiteljevim rečima.

Obredno kupanje - kupanje u svetoj reci Gang za očišćenje grehova.

Davanje milostinje- radi sakupljanja dobrih zasluga.

Zadržavanje daha - vežbe disanja, pranajama.

14. Ostvarenje želje u osnovi zavisi od namere i sposobnosti onoga ko želi. Sve druge okolnosti i uslovi koji nastaju zbog promenljivih uslova vremena i prostora samo su pomoćna sredstva.

15. Stoga onaj ko želi da zna prirodu svog sopstvene duše (*atmana*), nakon što je došao do učitelja (*gurua*) koji ima znanje o božanskom apsolutu (*brahmanu*) i sklon je učeniku, treba da nastavi svoja istraživanja.

*Guru - učitelj koji pomaže u samospoznaji
Istraživanja - proučavanje spisa i meditacija*

16. Samo onaj ko je snažnog uma, učen i sa snagom razumevanja, sposoban je za takvo istraživanje.

17. Samo onaj koji se oslobodio vezanosti, i ravnodušan napustio želje uma za vanjskim objektima, pa se uputio prema oslobođenju, dostiže svoju dušu (*atman*).

Drugim rečima - samo onaj koji je transcendirao um koji projektuje svet promena i delatnosti.

18. Za to postoje četiri preduslova, kažu mudraci. S njima je pokušaj uspešan, a bez njih neuspešan.

Da bi čovek bio u stanju da na ovom svetu živi sa svešču duše (atman), svoj život treba da ispuni sa četiri kvaliteta: viveka, vairagya, šatsampati i mumukšutva (vidi dalje).

19. Prvo je razlikovanje večnog i prolaznog. Sledi napuštanje želje za uživanjem plodova delovanja ovde i tamo.

*Viveka - razlikovanje, razlučivanje.
Vairagya - neprianjanje, napuštanje.
Ovde i tamo - u ovom životu i na drugom svetu.*

20. Treće, posedovanje šest osobina počevši od ravnodušnosti prema objektima, i četvrto, težnja za oslobađanjem. Božanski apsolut (*brahman*) je stvarnost, prolazan svet je nestvaran.

*Šatsampati - šest osobina: šama, dama, uparati, titikša, šradha i samadhi.
Mumukšutva - želja za oslobađanjem.*

21. Čvrsta spoznaja da je božanski apsolut (*brahman*) jedina stvarnost, a svet nestvaran, jeste razlikovanje prolaznog i neprolaznog. Odricanje se sastoji od transcendiranja iskustva gledanja, slušanja itd.

22. Ali i u napuštanju svih zadovoljstava koja nastaju od svih prolaznih predmeta, od zemaljskih do najviših nebeskih, a nakon stalnog razmišljanja o posledicama i njihovim nedostacima.

23. Odvojiti čulne organe opažanja od predmeta čula, i vratiti ih u svoj centar, jeste samokontrola (*dama*).

24. Istinska ravnoteža i uzdržanost (*uparati*) sastoji se u tome da se ne dozvoli svesti da reaguje na spoljašnje uticaje.

25. Podnošenje bola i tuge bez misli o odmazdi, bez odbacivanja i bez jadikovanja je strpljivost (*titikša*).

26. Nepokolebljiva meditacija o učenjima svetih spisa i gurua, je vera (*šradha*). S njom se ostvaruje iskustvo stvarnosti.

27. (Stalno) smirenje uma u čistoj svesti je *samadhi*. To nije misaona zabava s promenljivim stvarima sveta.

Samadhi - uravnotežen, miran um. Iskustvo svesti same po sebi, bez ikakvih objekata i sadržaja. Samadhi može biti povremen tokom vežbe (transcendentalna svest), ili stalan (kosmička svest).

28. *Mumukšutva* je težnja za oslobađanjem i označava stanje spoznaje vlastite duše, Sopstva slobodnog od veza, od osećanja individualnosti, od poistovećivanja sa grubim telom.

Mumušuktva - želja za oslobađanjem. Sloboda od veza, od najfinijih mentalnih do najgrubljih fizičkih nivoa postojanja.

29. Čak i ako su nabrojane osobine prisutne u malom ili srednjem intenzitetu, ojačaće i doneće plodove odsutnošću želje, rastom sabranosti pažnje i drugih osobina, kao i naklonošću učitelja.

30. U onom kod koga je naglašena odsutnost želja i težnja za oslobađanjem, sabranost pažnje i druge osobine stvoriće velike rezultate.

31. Kad su odsutnost želje i težnja za oslobađanjem slabe, postojaće tek tragovi sabranosti i ostalih osobina, kao vode u fatamorgani.

32. Među sredstvima oslobađanja najviša je predanost. Meditacija prema istinskom stanju svoje duše, pravoga Sopstva, najviša je predanost.

33. Kaže se da je predanost meditacija o stvarnoj prirodi sopstvene duše. Onaj ko poseduje sve te (ranije spomenute) kvalitete spreman je da spozna pravu prirodu duše.

34. Takva osoba može pristupiti guruu uz čiju pomoć se oslobađa vezanosti. Onaj ko je mudar, poznavalac spisa, bez greha, bez želja, znalac je božanskog apsoluta (*brahmana*).

35. Onaj ko je ostvario mir uma, ko se smirio poput plamena kada se gorivo potrošilo, onaj čija ljubavnost nije pod uticajem ličnog razmatranja, taj je spreman da traži pomoć gurua.

36. Nakon što je pridobio naklonost takvog učitelja pomoću predanosti, smernog ponašanja i služenja, treba da ga pozdravi:

37. „Pozdravljam te, o Gospodine, punog saosećanja, prijatelju onih koji ti se predaju. Pao sam u okean rođenja i smrti. Spasi me tvojim čistim pogledom ispunjenim kišom nektara, istine i milosti.”

38. „Gorim u plamenu promenljivog života, teško ugasivom, zla dela prošlosti kao oluja nose me tamo-amo, pritisnut sam strahom i nesrećom. Nemam drugog utočišta.”

39. „Postoje uzvišeni i smireni koji obnavljaju svet poput dolazećeg proleća. Oni su prešli okean telesnog postojanja, i pomažu bez sebičnih motiva drugima da ga i sami pređu.”

40. „Njihova je pomoć spontana, jer je prirodna sklonost velikih duša da uklanjaju patnju, kao što mesečina hladi zemlju ugrejanu vrelinom suncem.”

41. „O, Gospodine, okvasi me vrelog od požara rađanja i umiranja, podari mom uhu slatke reči tvoje, zvuk iz ustiju tvojih pomešan sa suštinom tvog iskustva blaženstva poznavanja božanskog, svetim i osvežavajućim.”

42. „Kako da pređem ovaj okean stalnog rađanja? Ne znam, o Gospodine, šta je moj cilj, kojim putem da idem? Molim te, o, Gospodine, zaštititi me, olakšaj teret patnje rođenja i smrti.”

43. Velika duša, očiju vlažnih od milosti za tragaocem utočišta od vatre rađanja i umiranja, tako prizvan, odmah ga oslobađa neznanja.

44. Mudrac milostivo upućuje u istinu prispelog učenika željnog oslobođenja, koji pravilno vežba smirenje uma, poseduje ravnodušnost i ostale vrline.

45. Učitelj reče:

„Ne strahuj, mudri, za tebe nema opasnosti, postoje sredstva za prelazak okeana stalnog rađanja - ona pomoću kojih su jogini prešli. Pokazaću ti ih.”

Jogin - onaj ko vežba jogu, meditaciju, ali i onaj ko je već u svesti jedinstva sa božanskim.

46. „Postoji delotvorno sredstvo za prekid rođenja i smrti, s njim ćeš ostvariti najviše blaženstvo prelaskom okeana promenljivog života.”

47. „Pravilnim razumevanjem smisla vedante nastaje sjajno znanje. Njime se prekida velika patnja ciklusa rođenja i smrti.”

48. „U spisima je naznačeno da su *dhyana*, *śradha*, *bhakti* i *joga* neposredni uzroci oslobađanja. Ko god ih sledi, ostvaruje oslobađanje od vezivanja za utelovljeno postojanje.”

Dhyana - meditacija.

Śradha - vera.

Bhakti - predanost, devocija.

Joga - vežba meditacije i kontrole energije.

49. „Zbog neznanja nastaje identifikacija tebe, koji si transcendentalna duša, Sopstvo, sa ne-Sopstvom, a tako i (okretanje) točka otelovljenog postojanja (preporađanja). Zbog ispravnog razlikovanja neznanje sagoreva u vatri znanja, sve do korena.”

50. Učenik reče:

„O, Gospodine, milostivo saslušaj moje pitanje! Kad čujem odgovor iz tvojih ustiju ostvariću željeni cilj.”

51. „Šta je vezivanje? Odakle potiče? Kako se održava? Kako se uklanja? Šta je ne-Sopstvo? Šta je Sopstvo? U čemu se to dvoje razlikuju?”

52. Učitelj reče:

„Blagosloven si, zaista, jer približavaš se cilju. Kad spoznaš božanski apsolut (*brahmana*) odbacivanjem okova neznanja, kroz tebe će biti posvećena čitava tvoja porodica.”

53. Sinovi i ostali mogu iskupiti očeve dugove, ali niko ne može drugog da oslobodi.

54. Drugi mogu ukloniti težinu tereta s nečije glave, ali teret gladi i sličan (teret) samo on sam može da ukloni.

U Indiji se teret najčešće nosi na glavi.

55. Bolestan čovek može da se oporavi lekovima i pravilnom ishranom, ali ne tuđim delima.

56. Priroda lične stvarnosti mora da se upozna sopstvenim duhovnim iskustvom, a ne tuđim rečima. Mesec se može videti samo svojim očima, ne tuđim.

57. Ko nam drugi može ukloniti okove *avidye*, *kame* i *karme*, čak i za milijardu *kalpi*, osim nas samih?

Avidya - neznanje, kama - strast, karma - delovanje, kalpa - razdoblje jednog dana života Brahme koji se sastoji od 4.32 milijarde godina.

58. Oslobođenje se ne može ostvariti ni fizičkim vežbama joge, niti izvođenjem obreda, a ni bilo kakvim učenjem, već jedino neposrednim opažanjem jedinstva pojedinačnog i sveopšteg Sopstva, individualne duše sa božanskim apsolutom.

59. Lepota *vine* i veština sviranja služe za zabavu, a ne za utvrđivanje kraljevstva.

Vina - muzički instrument.

60. Pravilan izgovor, poznavanje jezika, govorne veštine i učenost su za nasladu učenih, a ne za oslobađanje.

61. Ako vrhunska istina nije otkrivena, izučavanje spisa je neplodno. Ali i nakon što se spozna vrhunska istina, izučavanje spisa je beskorisno.

62. U lavirintu reči um se gubi kao čovek u gustoj šumi. Stoga se istina o duši, Sopstvu, mora naučiti od onoga ko zna istinu.

63. Od kakve su koristi *Vede* onome koga je ugrizla zmija neznanja? Od kakve su koristi spisi, (vedska) pevanja ili bilo koji lek osim leka najvišeg znanja?

64. Bolest se nikada ne leči (izgovaranjem) imena leka bez (njegovog) uzimanja. Oslobođanje se ne ostvaruje (razmišljanjem o) božanskom *brahmanu* bez neposrednog doživljaja.

65. (Oslobođenje se ne ostvaruje) bez nadilaženja svetovnog života, bez spoznaje transcendentalne istine, koja je večna sloboda. Same reči ne daju rezultat pukim izgovorom.

Za oslobađanje je potrebna redovna vežba meditacije, transcendiranja (nadilaženja) svih delatnosti i umnih sadržaja.

66. Bez pobede neprijatelja, bez gospodarenja blagom velike zemlje, same reči „Ja sam kralj” ne čine nikoga kraljem.

67. Skriveno blago se ne pojavljuje samim pozivom, mora da postoje verodostojni podaci, kopanje i uklanjanje zemlje. Slično tome stiže se sama čista istina, koja je transcendentalna području *maye*, učenjem od Najvišeg znalca, uz razmišljanje, meditaciju itd., a ne na zaključcima zasnovanim na zabludi.

Na osnovu iskustva transcendentalne svesti moguće je razmišljati. Zaključci zasnovani na razmišljanju koje u osnovi nema iskustvo transcendentalne svesti, nepotpuni su i nepravilni.

Izraz maya označava stvaralačku moć vrhunskog, božanskog bića koje stvara pojava svet. Bez spoznaje božanskog, taj pojavni svet deluje kao iluzija. Sa spoznajom božanskog, taj pojavni svet je istovetan božanskoj stvarnosti. I obratno. Izraz maya je višeslojan i višeznačan, kontradiktoran. Zato i jeste maya.

68. Zbog toga, mudrac treba da nastoji da se oslobodi vezivanja za uslovljeno postojanje, kao što se trudi da ozdravi.

69. Savršeno pitanje koje si sada postavio treba da postavljaju željni oslobađanja. Kao mudar aforizam ono je u skladu sa spisima, kratko je i dubokog značenja.

70. Slušaj pažljivo, o mudri, moj odgovor. Slušanjem ćeš se uistinu osloboditi vezivanja za uslovljeno postojanje.

71. Rečeno je da je glavni uzrok oslobađanja potpuno odvajanje uma od prolaznih stvari. Zatim kontrola uma, čula i istrajnost, kao i potpuno odvajanje od cele karme.

Potpuno odvajanje ili razmak od uma (paravairagya) i ostalo, rezultat su redovnog transcendiranja (meditacije). To nije i ne može biti još jedno mentalno nastojanje.

72. Tada mudar učenik treba da se posveti neprekidnom, svakodnevnom izučavanju spisa, razmišljanju i meditaciji o istini. Tada, oslobođen neznanja uživa u blaženstvu *nirvane* još na ovoj zemlji.

Nirvana - stanje bez ikakve mentalne delatnosti koje nastaje usled jedinstva sa neuslovljenošću božanske svesti.

73. Govoriću ti o onome šta sada treba da znaš o razlikovanju između Sopstva i ne-Sopstva, duše i svega drugog. Slušaj pažljivo i spoznaj.

74. Mudri ovo nazivaju grubim telom, ono je kombinacija moždine, kosti, sala, mesa, krvi sluzi i semena, a napravljeno je od nogu, prstiju, ruku, leđa, glave, udova i organa.

75. Ovo telo je uzrok nastanka neznanja i zabluda o 'ja' i 'moje'. Suptilni elementi su prostor, vazduh, vatra, voda i zemlja.

Elementi - pet elemenata poređanih po gustini su: prostor (akaša), vazduh (vayu), vatra (agni), voda (apas), i zemlja (prithvi).

76. Međusobnim kombinacijama iz suptilnih nastaju grubi elementi i uzrok su grubog tela. Njegove funkcije su proizvod pet čula, a služe za doživljaj njegovog vlasnika, duše.

77. Bića u zabludi, vezana snažnim željama za objekte iskustva, ostaju zarobljena rođenjem i smrću, gonjena uzrokom - vlastitom karmom - kroz nebo, zemlju i pakao.

78. Pojedinačno vezani kvalitetima pet čula zvuka (itd.) pet stvorenja se suočavaju sa svojom smrću - jelen, slon, moljac, riba i crni kukac. Zašto ne bi i čovek vezan svojim čulima.

Jelena posebno privlači zvuk, slona dodir, moljca svetlost, ribu ukus, a kukca miris. Tako su na primer drevni indijski lovci koristili svirku frule da bi privukli jelena u smrt.

79. U pogledu otrovnosti, čulni objekti su opasniji od otrova crne zmiје. Otrovi ubijaju tek ugrizom, a čulni objekti ubijaju samim viđenjem.

80. Samo onaj ko se može osloboditi velike vezanosti za želje koje je teško izbeći, jeste slobodan. Niko drugi, iako vešt u šest *upangi*.

Šest upangi - šest sistema indijske filozofije: nyaya, vaišešika, sankhya, yoga, karma mimansa, vedanta.

81. One koji samo prividno žude za oslobađanjem i samo su prividno bez strasti, a žele da pređu okean uslovljenog postojanja, hvata neman strasti, pa tako uhvaćeni silom će biti odvučeni na dno i utopiće se.

82. Samo onaj ko ubije neman strasti mačem najvišeg bestrašća, bez prepreka doseže drugu obalu okeana uslovljenog postojanja.

83. Um onoga ko korača neravnom stazom čulnih objekata postaje mutan, na svakom koraku ga očekuje smrt poput čoveka koji izlazi prvog dana u mesecu. Ali ko god hoda pravilnim putem pod vođstvom gurua, dobrog čoveka koji se brine o njegovoj duševnoj dobrobiti, ostvariće sopstvenom intuicijom predmet koji traži - istinu.

Prema đyotišu prvog dana (lunarnog) meseca ne treba izlaziti iz kuće.

84. Ako imaš želju za oslobađanjem, napusti čulne objekte kao da su otrovi. U sebi stalno moraš tražiti ispunjenje vrlina, kao što su ljubaznost, opraštanje, iskrenost, smirenost i samokontrola.

85. Ko god se brine samo o ishrani svoga tela, a ne čini dobro drugima, neprekidno izbegava svoju dužnost i ne traži oslobađanje od vezivanja prouzrokovanog neznanjem, sam se ubija.

86. Ko se brine samo o ishrani svoga tela, nalik je na onog ko pokušava da pređe reku na krokodilu misleći da je drveni trupac.

87. Za željnog oslobađenja, želje koje se odnose na telo vode do velike smrti. Samo ko nema takvih želja spreman je za oslobađenje.

88. Pobedi veliku smrt - želju za telom, za ženom, sinom, itd. Kad ih pobedi, *muni* ulazi u najviše boravište Višua.

*Muni - doslovno ćutljivi. Prosvetljeni mudrac.
Oblast Višua - sveobuhvatnost božanskog apsoluta.*

89. Ovo grubo telo, sačinjeno od kože, mesa, krvi, živaca, moždine i kostiju, ispunjeno je prljavštinom. Treba ga prezreti.³

90. To grubo telo stvoreno od pet grubih elemenata proizvedenih kombinacijom (fina elemenata) zbog prošle karme, vozilo je zemaljskog uživanja. U budnom stanju (na javi) posredstvom tog tela, opažaju se grubi objekti.

91. U ovoj budnoj svesnosti čovek se potvrđuje pomoću tela. On se u tom stanju identifikuje sa telom, iako je u stvarnosti od njega odvojen. Spoljašnjim organima uživa u grubim objektima kao što su razno cveće, miris sandalovine, žene i drugi čulni predmeti.

³ Preziranje tela i odvratanje čula od objekata (*pratyahara*), okretanje uma od spoljnog sveta ka izvoru misli i same svesti suština su joge, meditacije i svake prave duhovnosti. Zato ove težnje treba ispravno razumeti. Ovo okretanje je zapravo okretanje svesti svome izvoru. Apsolutna svest koja sve omogućava, *brahman*, izvire u pojavnj prirodi iz akaše ili etra, najfinijeg stanja postojanja prirode, danas poznatog kao univerzalno kvantno polje. U etru, akaši ili kvantnom polju sabrani su u Jedno svi potencijali svih mogućih pojava. Ispoljena priroda ili kosmos jeste samo ispoljavanje svega onoga što već potencijalno stoji u etru ili akaši, kvantnom polju. Sve je samo skriveno ili neskriveno, potencijalno ili aktuelno stanje istoga bića. Ne postoji ništa novo. Univerzum je hologram. Svaka pojedinačna stvar ili biće jeste samo holografska projekcija jedne božanske svesti kroz kvantno polje, koje vibrira najpre kao energetska pojava, zatim kao subatomska pa atomska struktura, element, molekul i tako postaju sve složenije i grublje pojave koje opažamo čulima kao fizičke objekte. U osnovi svega je božanska svest (*brahman*) i jedinstvo svega u univerzalnom kvantnom polju, etru ili akaši. Ta ista svest se u individualnim bićima, a najviše u čoveku kao organski najkompletnijem biću, ispoljava kao svest o sebi ili Sopstvo, *atman* u Šankarinoj *advaita vedanti*. To je duša čovekova. Ta svest je takođe duša svih bića i svih pojava. Celokupno postojanje je proces aktuelizacije te božanske svesti. U ovoj knjizi je reč o tome kako se u čovekovom životu ta svest prepoznaje i neguje do potpune aktuelizacije. Zato je naziv ovog dela 'Dragulj razlikovanja' što znači savršenstvo razlučivanja ili prepoznavanja te svesti. Samim prepoznavanjem aktuelizuje se božanska svest u čovekovom biću i životu, a da bi se prepoznala neophodna je određena disciplina koja obuhvata celokupan način života, a pre svega okretanje svesti uma ka izvoru same svesti, Sopstvu. To se čini disciplinom meditacije i odvratanja pažnje od spoljnih grubih objekata, ka sve suptilnijim nivoima postojanja. Pošto je čovek mikrokosmos, odnosno holografska slika celog kosmosa, to vraćanje svesti svome izvoru, odnosno aktuelizacija božanske svesti koja sve omogućava, ostvaruje se čovekovim odvratanjem od grubih spoljnih pojava i okretanjem svesti ka sebi, svojoj suštini ili Sopstvu, *atmanu*. To okretanje vodi u sve dublje i finije nivoe postojanja, u univerzalno kvantno polje iz koga sve izvire. Stoga odvratanjem od objekata želja mi ne gubimo ništa, zapravo i ne možemo da izgubimo ništa u holografskoj Celini, samo dolazimo bliže suštini svega onoga što želimo, izvoru svega. Tako spoznajemo Celinu svega, Celinu koja smo mi sami. Kada imamo Celinu ne možemo želeti njen delić, odvojeni delići tada ne postoje. Ta spoznaja Celine se naziva transcendencija ili nadilaženje uma jer um jedini deli Celinu i projektuje deliće kao odvojene entitete, iako je to zapravo svodenje uma na njegov izvor, čistu svest o sebi, o samom postojanju. Tada postojimo u stvarnosti. U tome je suština odvratanja od želja i svega što je spolja: aktuelizacija stvarnosti. Ono je moguće jedno kada se samo spontano događa kroz iskustvo čiste svesti o Sebi ili *atmanu*, svojoj duši, kroz transcendenciju uma koja je moguća samo kroz ispravnu meditaciju. Nije moguće imitirati ili nasilno umom nametnuti odricanje od želja. Tada se um samo deli i potiskuje želje koje izbijaju u nekom devijantnom obliku, često pseudoreligioznom, opsesivnom ili psihotičnom. Nažalost, sve religijske prakse sastoje se upravo od takvih podela uma i samih ljudi međusobno.

Međutim, važno je razumeti da je sve ovo okretanje svesti ka sopstvenom božanskom izvoru namenjeno samo najzrelijim dušama koje završavaju svoj ciklus inkarnacija, oslobađaju se pojavnog sveta i postižu samospoznaju kao bogospoznaju. Velika većina duša na ovom svetu nema tu zrelost, njihova svest je prirodno okrenuta van, ka objektima i vezivanju za njih. To ima svoje razloge, tako se božanska svest kroz prisustvo duša na ovom svetu aktuelizuje na sve moguće načine, i to transformiše samu prirodu. Na ovaj način, u pogledu božanske celine, niti je okretanje svesti od čula i sveta nešto „dobro“, niti je vezanost svesti za čulne objekte sveta nešto „loše“. Sve to pripada božanskoj celini jer izvan nje ništa nije moguće. To je pravo značenje Šankarinog učenja o nedvojstvu ili *advaita vedanti*.

92. Znaj da je to grubo telo, pomoću kojeg čovek doživljava celokupan spoljašnji svet, kao kuća domaćinu.

93. Glavna osobina grubog tela je rođenje, propadanje i smrt. Ima i različite druge osobine, kao što su debljina ili vitkost, različite stepene razvoja, kao što su detinjstvo i mladost. Podložno je bolestima, vlada se po pravilima kaste i četiri životna poretka, doživljava čast, nečast, laskanje i tome slično.

Četiri životna poretka: brahmačarya (učenik), grhastya (domaćin), vanaprastha (povlačenje u šumu) i bhikšu ili sanyasi (pustinjak, monah).

94. Razum, uši, koža, oči, nos i jezik su čula opažanja jer prenose iskustvo grubih predmeta. Govor, ruke, noge, organi reprodukcije i izlučivanja zovu se organi delovanja, jer se njima izvode dela.

Govor, ruke, noge, jezik i generativni organi su organi delovanja. Uši, koža, oči, nos i jezik su čulni organi.

Razum (manas) je šesto čulo koje vrši koordinaciju čulnih i delatnih organa. Ova podela odgovara kategorijama indriyani u učenju sânkhye.

95. Manas, buddhi, ahamkara, čitta i njihove funkcije zovu se unutarjni organ - antahkarana.

Manas – razum ili um.

Buddhi - individualna svesnost.

Ahamkara - ego, ja, princip individualnosti.

Čitta - uslovljena svest, pamćenje.

Antahkarana - unutarjni organ je takođe iz učenja sânkhya-yoge.

96. Manas razmišlja i sumnja, buddhi stvara zaključke o stvarima, ahamkara je egoizam, a čitta ima osobine usmerenja uma zbog ličnog interesa.

97. Zbog razlika u svom delovanju i preobražajima poput zlata, vode i drugog, (kosmička životna energija, prana) postaje prana, apana, vyana, udana i samana.

Kao što se zlato preobražava u narukvice, prstenje, ogrlice itd. ili voda postaje kruta, tekuća, gasovita ili menja oblik zavisno od posude, tako i životna energija, prana, poprima različite oblike u telu. Kosmička prana se kod čoveka manifestuje kao individualna prana (individualni dah), tj. prana vayu se dalje deli na pranu, apanu, vyanu, udanu i samanu.

98. Pet (organa delovanja) počevši s govorom, pet (organa opažanja) počevši s uhom, pet (prana) počevši s pranom, pet (elemenata) počevši s akašom, buddhi i ostalim, povezani su u jedno (advaya) odakle dolazi kama i karma, i čine suptilno telo zvano sukšma šarira.

Kama - žudnja za iskustvom.

Sukšma šarira je suptilno ('astralno') telo.

99. Slušaj! To telo nastalo iz pet suptilnih elemenata zove se sukšma ili linga šarira. Ono je polje želje, doživljava posledice karme. Ono je (s karana šarirom) neznanje, nema početak i upadhi je atmana, tj. nametnuto je duši kao omotač.

Karana šarira - uzročno telo, telo koje uzrokuje delanje ili karmu.

Upadhi - nametnutost privida stvarnom stanju; ograničenja koja preuzima atman kada se ispoljava u različitim stanjima i oblicima.

100. Karakteristično stanje tog tela je stanje sanjanja. To stanje se razlikuje od budnog stanja zbog neobičnog načina delovanja čula. U stanju sanjanja razum sam oživljava uslove stvorene željama budnog stanja.

101. To telo deluje kao glumac. U njemu (glumcu, tj. suptilnom telu) sija svest duše, apsolutno Sopstvo kome je um samo instrument, i ne dodiruje ga *karma*, jer je nezavisan svedok. Takvo je jer je slobodno i nije pod uticajem delovanja bilo kog *upadhija*.

102. *Linga šarira*, astralno telo deluje kao instrument duše, *atmana*, kao što dleto i drugi alati služe stolaru. Zbog toga je duša uvek slobodna.

103. Osobine sleposti, slabosti i prilagodljivosti postoje na osnovu dobrog ili lošeg stanja oka. Slično tome, gluvoća i ostalo su osobine uha i čulnih organa, a ne pripadaju duši ili Sopstvu.

104. Udisaj, izdisaj, zevanje, kljanje i ostalo su delovanja svih oblika *prane*, kažu mudraci. Osobine *prane* se pokazuju u gladi i žeđi.

105. Unutarnji organ se identifikuje sa organima opažanja i delanja, kao i sa fizičkim telom. Tako nastaje osećaj individualnosti koji goni čoveka ka životu i delovanju. Njegova svest je odsjaj beskrajne svesti duše, *atmana*.

Telesno oko samo po sebi nije u stanju da vidi, inače ne bi prestalo da gleda po smrti tela. Potrebno je nešto što oživljava i što je drugačije od tela, 'Ja' ili ega - potrebno je Sopstvo, svest duše koja nadilazi, transcendirira telo. Ja, ego ili ahamkara samo dele celinu Sopstva - samhitu.

106. Ta individualnost ili ego, koji je subjekt uživanja i iskustva, jeste *ahamkara*. Povezan sa *sattvom* i ostalim (*gunama*) poprima tri stanja.

Gune su kvaliteti prakrti. Sattva, tamas i rađas - tri gune.

107. Kad se slaže sa stvarima individualnost postaje srećna. Sreća i nesreća su osobine ega, a ne duše ili *atmana* koji je večno blaženstvo.

108. Stvari postaju drage ne zbog njih samih, već zbog njihove koristi duši ili Sopstvu, jer Sopstvo je najdraže.

109. *Atman* (Sopstvo ili duša) je večno blaženstvo, za njega nema patnji. U dubokom snu bez snova, u kome nema objekata iskustava, oseća se blaženstvo duše ili Sopstva. To dokazuje naše iskustvo. Potvrđuju ga sveti spisi, logično razmišljanje i tradicija.

110. O vrhunskoj *mayi*, iz koje je rođen ovaj svemir - koja je *paramešašakti* zvana *avyakta*, i koja je *avidya* bez početka, s tri *gune* - može se zaključiti iz njenih delovanja.

Maya - iluzija, ono što nije, ali i stvaralačka moć manifestovanog, božanska majka.

Paramešašakti - moć najvišeg božanskog.

Avyakta - nemanifestovana.

Avidya - neznanje.

Gune - kvaliteti, osobine.

111. Ta *maya* nije ni biće ni ideja, niti oboje. Nije ni celina ni deo, niti oboje. Nije ni čestica ni ne-čestica, niti oboje. Ona je čudesna i neopisiva.

112. Njene posledice se mogu uništiti spoznajom ne-dvojnog *brahmana*, kao što se spoznajom konopca razara iluzija o zmiji. Njeni kvaliteti se zovu *rađas*, *tamas* i *sattva*, a spoznaju se po svojim rezultatima.

113. Snaga *rađasa* je proširenje (*vikšepa*). To je suština delovanja i iz njega se neprekidno rađaju već postojeće tendencije za delovanje i poznati preobražaji uma, kao što su vezivanje i drugi kvaliteti koji proističu iz patnje.

114. Strast i ljutnja, pohlepa, arogancija, zloba, odbojnost, sebičnost, ljubomora i zavist negativne su posledice *rađasa*. Iz tog kvaliteta stvara se sklonost za svetovnim delovanjem, i zato je *rađas* urok vezivanja.

115. Snaga *tamasa* se zove omotavanje (*avrti*), zbog toga jedna stvar izgleda kao druga. To je snaga koja je krajnji uzrok uslovljenog postojanja ega, i pobuđuje delovanje *rađasa*.

116. Premda inteligentan, učen, vešt, izoštrenog opažanja i samoposmatranja, i pravilno upućen u razna učenja, čovek ne može da ostvari razlikovanje ako je omotan *tamasom*. Zbog neznanja on smatra stvarnim ono što proizilazi iz greške, i zavisi od osobina predmeta stvorenog greškom. Velika je moć zamračivanja *tamasa*.

117. Odsustvo pravilnog opažanja, protivrečno mišljenje, razmišljanje o mogućnostima, prihvatanje nestvarnog za stvarno pripada *rađasu*. Čoveka povezanog sa *rađasom* nosi snaga projektovanja.

118. Neukost, lenjost, tupost, spavanje, zabluda, ludost i druge osobine su *tamasa*. Čovek povezan s tim ne primećuje ništa pravilno već živi kao u snu ili kao panj.

119. *Sattva* je čistoća. Ako je pomešana s druge dve gune, kao voda s vodom, ona osvetljava put ka spasenju. *Sattva* otkriva dušu, Sopstvo (*atman*) kao što sunce osvetljava predmetni svet.

120. Osobine tako pomešane (tj. nečiste) *sattve* su samopoštovanje, samoodređenje, samokontrola i ostalo, poštovanje, brižnost, želja za oslobađanjem, božanske osobine i odustajanje od zla.

121. Osobine čiste *sattve* su čistoća, opažanje duše u sebi i drugima, najviše spokojstvo, ispunjenje, vedrina, učvršćenost uma u duši, Sopstvu, čistoj svesti, čime se ostvaruje večno stanje blaženstva.

122. Iskonska priroda (*prakrti*), koja je spoj tih triju guna, ispoljava se u uzročnom telu individue (*karana šarira*). Ovom telu pripada stanje dubokog sna, u kome su um i funkcije svih organa prigušeni.

Karana šarira - uzročno telo. Ego koristi različita vozila, tj. različita tela: grubo, suptilno i uzročno telo.

123. Spavanje bez snova je ono stanje u kome svest nije delatna, a um se nalazi u prigušenom stanju. To je stanje u kome nema znanja.

124. Telo, organi, vitalna energija (*prana*), razum, ego i ostalo, akaša, fini i grubi elementi koji čine ovaj beskrajni Univerzum, uključujući nemanifestovano ili neispoljeno stanje (*avyaktam*) - nisu Sopstvo, nisu svojstva naše božanske duše.

Nemanifestovano - prakti u svom neispoljenom stanju.

125. *Maya*, i svo njeno delovanje - od *mahata* do tela - nije duša, naša suština ili Sopstvo, već je privid poput fatamorgane u pustinji

Mahat je kosmička inteligencija, buddhi je pojedinačna inteligencija. To je prvo objavljivanje prakti.

126. Sada ću ti govoriti o pravom obliku (*svarupa*) božanske duše, najvišeg Sopstva (*paramatman*). Spoznajom njega, čovek oslobođen vezivanja ostvaruje najviše pročišćenje.

Najviše pročišćenje - kaivalya (videti Patandaliya, Joga-sutre).

Svarupa - istinsko obličje, prava priroda, autentično stanje duše.

127. Postoji stvarnost na kojoj počiva postojanje ega, koja postoji sama po sebi, različita od pet omotača i kao svedok triju stanja.

Pet omotača - omotači su vibracije prirode (prakti) koji kao ljuske (koša) omotavaju dušu na ovom svetu, inkarniranu u telu, i to su:

omotač od hrane - anamaya koša;

omotač od vitalne energije - pranayama koša;

omotač od uma i misli - manomaya koša;

omotač od intelekta koji na osnovu misli stvara sve ostale iluzije - vidnjanamaya koša;

omotač od najvišeg blaženstva koje je moguće u iluziji prakti - anandamaya koša.

Pročišćenjem od ovih omotača čovek ostvaruje pravu suštinu svoje duše, svoju autentičnost (svarupa). Ona je stvarnost koja stoji kao svedok triju stanja, a to su: budnost, sanjanje i dubok san bez snova. Ona je takođe svedok i pet omotača.

128. Onaj ko tokom budnosti, sanjanja i dubokog sna zna razum i njegove funkcije, vrlinu i njeno odsustvo - jeste ego, individualna svest.

129. Ona svest koja sama po sebi vidi sve, a koju niko ne vidi, koja oživljava um i druge organe, a koju oni ne oživljavaju - jeste svest duše ili *atman*.

130. *Atman*, svest duše je ono čime je prožet ovaj univerzum, ali koju ništa ne prožima; koja čini da sve sija, ali koju ništa ne osvetljava.

131. Samo zbog njene blizine telo, čulni organi, um i intelekt (*manas* i *buddhi*) oživljavaju odgovarajuće objekte.

Telo i sve ostalo, bez svesti duše, atmana, je mrtvo.

132. Zbog toga što je duša (*atman*) večna svest, svi objekti, od ega (*ahamkare*) do tela, ispunjeni su kao posuda.

Telo i sve ostalo su samo posude kroz koje se svest duše manifestuje.

133. Taj *puruša*, najviša duša, *atman*, je prvobitan, neprekidan, neuslovljen, apsolutno blaženstvo, večno istog oblika i sâmo znanje. On podstiče govor i životne dahove.⁴

Govor - vak, tj. zvuk, vibracija.

Životni dahovi - prana vayu (prana, apana itd.).

134. Ta neispoljena čista svest počinje da se ispoljava poput svitanja (dana) u čistom srcu, a sjaji poput podnevnog sunca u 'pećini srca', osvetljavajući celokupan univerzum.

135. *Atman*, svest duše je svedok preobražaja uma i ega, aktivnosti tela, organa i njihovih vitalnih dahova, prisutna je u njima kao vatra u gvožđu, ali ne deluje, niti se menja s njima.

136. Ona je večna nije rođena, ne umire, ne propada niti se menja, ne raspada se raspadanjem tela, kao ni prostor lomljenjem posude.

Ne raspada se kao ni prostor lomljenjem posude. Prostor ostaje prostor sa ili bez posude koja ga je prividno ograničavala.

137. *Paramatman*, božanska duša, različita je od cele prirode, *prakrti*, i njenih preobražaja, u svojoj suštini ona je čista svest, celina bez delova, ispoljava svu beskonačnost stvarnog i nestvarnog, ona je suština 'ja' osećanja. Božanska svest naše duše (*paramatman*) igra se (manifestuje) u uslovljenim stanjima budnosti, sanjanja i dubokog sna, kao svedok uma i svih stanja.

138. O, učenice, spokojnog uma doživi neposredno tu svest duše (*atman*) u sebi kao 'ja jesam', smirenjem svesti pređi ovaj okean promenljivog postojanja dalekih obala, čiji su talasi rođenje i smrt. Ostvari svoj krajnji cilj i čvrsto počivaj u *brahmanu*, apsolutnoj svesti.

139. Vezivanje je posledica poistovećivanja Sopstva s ne-Sopstvom, duše sa svime drugim. Zbog tako nastalog neznanja, uslovljeni pojedinac nosi u sebi uzrok rođenja, smrti i patnje. Iz tog neznanja održava telo kao jedinu stvarnost i okružuje se čulnim stvarima, slično kao što se larva okružuje čaurom od sopstvene izlučevine.

140. Pazi se prijatelju! U čoveku obmanutim *tamasom*, ideja o egu se razvija u nebiće (*asat*). Iz takve odsutnosti razlikovanja izvire zamisao zmije u konopcu. Napast mnogih patnji zahvata takvog čoveka. Zato je prihvatanje nebića (*asat*) kao Sopstva, ropstvo.

141. Obmanjujuća moć *tamasa* potpuno zastire *atman*, svest duše koja zrači nepodeljenu, večnu svest o Sebi, kao što mesec zamračuje sunce.

142. Kad nestane najviše znanje neumrljanog sjaja, znanje o identitetu duše, o Sopstvu, pojedinac u svojoj obmani zamišlja ne-Sopstvo tela kao Sopstvo. Tada mu velika moć *rađasa*, zvana *vikšepa* (projektovanje varljivih objekata), nanosi veliku bol vezivanjem za okove zadovoljstva, gneva i drugih strasti.

⁴ Ovde Šankara, kao i inače, samo ponavlja i razrađuje učenje *sânkhya*. Sve termine i njihova značenja koje koristi sadržani su u *sânkhya* i Patanjđalijevoj jogi.

143. Takav čovek zavedenog uma, zbog nedostatka istinskog znanja o pravoj prirodi svesti svoje duše, *atmanu*, biva proždran od nemani zablude, i postaje predmet (promena) uslovljenog postojanja. Zbog energije *rađasa* on se identifikuje sa mnogim stanjima tela i uma. Zato čas izranja, čas uranja u beskrajno more rađanja i umiranja, zamućeno otrovom čulnog iskustva.

144. Kao što se oblaci stvaraju ispod sunca i skrivaju ga, tako egoizam nastaje ispod svesti duše i ispoljava se skrivanjem prave stvarnosti svesti duše.

145. Kao što u tmurnom danu gusti oblaci zaklanjaju sunce, a oštri, hladni vetrovi ih kovitlaju, tako je i ego neprekidno okružen *tamasom*, a čovekov um zanošen *rađasom*, podbadan mnogim patnjama.

146. Zbog te dve moći, *tamasa* i *rađasa*, pojedinac se vezuje. Zaveden njima, on misli da je telo duša, *atman*.

147. Uistinu *tamas* je seme drveta uslovljenog života; njegov rast je identifikacija duše sa telom; želje su lišće; dela (*karma*) pobuđena željama su uistinu sok; telo je stablo; životni dahovi (*prana vaju*) su njegov koren; grane su delatni organi; cvetovi su čula; plodovi su raznovrsne patnje zbog mnogostruke *karme*. Čovekovo energetsko telo (*điva*) je ptica koja se hrani plodovima ovog drveta života.

148. Identifikacija naše suštine, Sopstva, sa ne-Sopstvom (telom), ukorenjena je u neznanju i prouzrokuje bujice rađanja, smrti, bolesti, starosti, i svih zala koje čovek trpi, i manifestuje se bez početka i kraja.

149. Tih okova čovek ne može da se oslobodi nikakvim oružjem, ni vetrom ni vatrom, niti desetinama miliona delovanja, već samo velikim mačem znanja, koji je iskovan razlikovanjem i naoštren praksom meditacije.

150. Kod čoveka čiji je um usmeren na zaključke *veda*, i sledi propisane dužnosti, dolazi do samopročišćavanja energetskog tela, *đive*. Pročišćen um otkriva znanje najvišeg Sopstva, duše, a odatle sledi gašenje uslovljenog života sve do njegovih korena.

151. Kao što se ne pokazuje voda pokrivena gustim algama, tako se ne ispoljava ni duša okružena s pet omotača, stvorenih sopstvenom moći, počevši s *anamayom*.

Anamaya - omotač od hrane. Jedan od pet omotača duše ili Sopstva.

152. Kada se uklone alge, vidi se čista voda koja može da ugasi žeđ, rashladi vrućinu i odmah dá čoveku veliko ispunjenje.

153. Kad se uklone pet omotača, primećuje se nestvoren sjaj svetlosti, sveprožimajućeg i večnog blaženstva čiste duše, *atmana*.

154. Mudar treba da ostvari razlikovanje duše od svega drugog, Sopstva od ne-Sopstva, jer samo se ostvarenjem Sopstva, koje je apsolutno postojanje, svesnost i blaženstvo, postaje blažen.

Sat - čit - ananda = postojanje - svesnost - blaženstvo.

155. Oslobođen je svako ko razlikuje dušu, koja je bez vezanosti i delovanja, i izvor svega, od onoga što je stvoreno, od predmeta iskustva, kao što se trska razlikuje od šaše, i nađe spokoj u spoznaji istinskog Sopstva, svoje duše.

156. Telo, koje živi od hrane i propada bez nje, a masa je od kože, mesa, krvi, kostiju i nečistoće, jeste *anamaya koša*, omotač sačinjen od hrane. Ono se ne može smatrati sopstvenom dušom, koja je večna i čista.

157. Telo ne postoji pre rođenja i posle smrti. Postoji samo kratko vreme između to dvoje, prolazno je i promenljivo. Predmet je čulnog opažanja, kao i krčag. Kako može pravo Sopstvo, duša, nepromenljivi spoznavalac svega, biti prolazan, promenljiv, razdeljiv, samo odraz svesti?

158. Telo ima ruke, noge i ostale delove, ali čovek ima istu svest o sebi i bez nekih udova, jer njegovo pravo Sopstvo je nezavisno od tela, neuništivo je i oživljavajuće, posmatrač je, a ne ono što se opaža.

159. Istinsko Sopstvo, duša, svedok je tela, svih njegovih osobina i dela. Očito je da ništa od toga ne može da bude osobina duše (*atmana*).

160. Puno jada, prožeto mesom, puno nečistoća, puno greha - kako telo može biti znalac? Sopstvo je različito od toga.

161. Zaveden čovek smatra da je on gomila kože, mesa, sala, kostiju i nečistoća. Čovek koji razlikuje zna da je njegova suština čista svest, najviša istina bez ikakvih fizioloških osobina.

162. 'Ja sam telo' ideja je zavedenog čoveka. Kod učenog zamisao 'Ja' se odnosi na telo i njegovu individualnu energiju (*divu*). Velika duša (*mahatma*), ispunjena razlikovanjem i neposrednim zapažanjem, prepoznaje vlastito večno Sopstvo kao 'Ja sam *brahman*'.

163. Vi zavedenog uma, napustite mišljenje da je Sopstvo gomila kože, mesa, sala, kostiju i nečistoća. Ostvarite spokoj i znajte da je pravo Sopstvo sveprožimajuća, nepromenljiva duša (*atman*).

164. Sve dok mudar ne napusti zamisao da se duša, njegova suština, sastoji od tela, organa i ostalog stvorenog, dotle nema nade u spasenje, čak i ako je upoznat s *vedama* i njihovim značenjem.

165. Kao što se ne identifikuješ sa senkom tela, ili sa telom iz snova ili zamišljenim telom, tako ne bi trebalo da se identifikuješ ni sa živim telom.

166. Zbog zablude da je duša samo telo, opstaje seme uzroka patnje u obliku rođenja i smrti. Stoga treba učiniti napor radi napuštanja te ideje. Obmanjujuća privlačnost stvorenog tako će popustiti i ostvarićeš besmrtnost.

Učiniti napor - vežbati meditaciju.

167. Uslovljena s pet organa delovanja, vitalnost (*prana*) postaje *pranayama koša* kojom utelovljena duša upravlja materijalnim telom (*sthula šarira*).

Pranayama koša - omotač ili ljuska od prane.

168. *Pranayama*, preobražaj životne energije, njen ulazak i izlazak iz tela, udisaj i izdisaj (*prana*), takođe nije duša. Jer sama po sebi ne može razlikovati između dobra i zla, istinskog Sopstva i obmane, i uvek zavisi od drugog (od duše).

169. Čulni organi s *manasom* čine *manomaya košu*, koja je uzrok osećaja za 'ja' i 'moje', i koje razlikuje predmete tako što im daje imena. Ona se manifestuje kao omotač pret-hodnog, vitalnog omotača.

Manomaya koša - mentalni omotač.

170. Mentalni omotač se može uporediti sa žrtvenim ognjem, kojeg čulni organi, kao sveštenici, hrane gorivom mnogih želja. Plamteći gorivom mnogobrojnih želja, izgara ovo telo sačinjeno od pet elemenata.

171. Nema neznanja (*avidye*) izvan uma (*manasa*). Sâm um je neznanje, instrument je vezivanja za uslovljeno postojanje. Kada se ovo neznanje (*avidya*) razori, sve je neuslovljeno, a kada se manifestuje sve se ispoljava kao uslovljeno.

Manas je organ mišljenja i stvaranja ideje o svetu. Zbog toga je i sedište avidye (jer svet nije zamisao, kao što ni mapa nije teritorija). Kad Šankara govori da je svet iluzija, nikada ne misli na neki realan, objektivni svet, već uvek na našu predstavu o svetu. Ona je iluzorna. Sam svet je, po Šankari, čist brahman.

172. U snovima, gde nema čvrste stvarnosti, (čovjek) doživljava svet (snova) projektovan iz uma. Tako je i u budnom životu. Sve ovo je manifestacija uma (*manasa*).

173. Kada um utone u stanje dubokog sna, ništa ne postoji - to je opšte iskustvo. Um, dakle, stvara sadržaje naše svesti, a oni u stvarnosti ne postoje.

174. Vetar skuplja oblake, vetar ih i raspršuje. Um je uzrok vezivanja, ali je i uzrok oslobađanja.

175. Nakon što je stvorio zavisnost od tela i svih drugih stvari, on vezuje čoveka kao što se vezuje životinja. Takođe, nakon dovoljno iskustava, um stvara odbojnost prema telu (i čulnim objektima), kao da je otrov, i taj isti um ga oslobađa ropstva.

176. Dakle, um je uzrok i vezivanja i oslobađanja pojedinca. Um uprljan strašću (*rađas*) uzrok je vezivanja, a kada je čist (*sattva*), bez strasti i neznanja, on oslobađa.

177. Kada prevlada razlikovanje i bestrašće, um koji je ostvario čistotu spreman je za oslobađanje. Stoga se to dvoje moraju ojačati kod čoveka željnog oslobađanja od uma.

178. Čovek s nečistim mislima, kao tigar luta u džungli čulnih opažanja. Mudrac, koji traži oslobođenje, to izbegava.

179. Sve što iskušavalac doživljava pomoću grubog ili suptilnog tela, na javi i u snu, stvorio je njegov sopstveni um. Um neprekidno stvara razlike u telu, kasti, rasi i društvenom položaju, um izaziva promene guna i stvara želje, dela i plodove tih dela.

180. Um zasenjuje apsolutnu svest koja je bez zavisnosti, stvara predstavu o 'ja' i 'moje' i zbog toga zavisi od tela, organa i u životu neprekidno uživa plodove delovanja.

181. Pripisivanje osobina *atmana* ne-*atmanu* uzrok je inkarnacije. Prvi uzrok rođenja, patnje, umiranja i ponovnog rađanja je um koji nema moć razlikovanja, i obojen je *rađasom* i *tamasom*.

182. Stoga znalac koji je uvideo istinu um zove *avidyom*, od koje je sačinjen svet u kome luta poput oblaka teranog vetrom.

Avidya - neuviđanje, metafizičko, suštinsko neznanje, neznanje o suštini duše i svemu što je zaklanja.

183. Stoga željan oslobađanja treba kroz vežbu i disciplinu da očisti um. Kada je um pročišćen, oslobađanje je blizu.

184. Kroz usmerenu želju za oslobađanjem, nakon iskorenjivanja zavisnosti od stvari, kao i nevezanosti u delovanju, pobožnom čistotom, čovek predan učenju i meditativnoj disciplini ostvaruje duševni mir.

185. Čak ni *manomaya koša* nije najviše Sopstvo, duša, jer ima početak i kraj, jer je promenljiva, stvara patnju, i jer je objekat. Ovaj koji vidi (subjekat) ne vidi se zbog viđenog (objekta).

Subjekt, čista svest duše, je posmatrač, a sve ostalo je objekat posmatranja. Objekat ne može sagledati subjekt, ali objekat prekriva i zasenjuje pravu prirodu subjekta.

186. *Buddhi* sa svojim funkcijama i čulnim organima postaje *viđnjanamaya koša*, čije su osobine delovanje i koje je uzrok okretanja točka *samsare*.

Buddhi - najviša kategorija prirode po učenju *sânkhya*, predstavlja najviši intelekt, inteligenciju.

Viđnjanamaya koša - omotač od intelekta. Za razliku od prethodnog omotača, sačinjenog od misli, ovo je ljuska od individualne svesnosti.

Samsara - ciklus rođenja i smrti.

187. Preobražaj *prakrti* zvani *viđnjanamaya koša* sledi omotač ličnosti koji održava *atman*. On poseduje sposobnost spoznaje i delovanja, a funkcija mu je usmeravanje tela, organa i ostalog za ego.

Osobina viđnjanamaya koše je odlučivanje - za ili protiv. Odluke koje donosi uvek su za ego.

Prakrti - nemanifestovana materija, iskonska priroda.

188. Taj ego bez početka je *điva* ili individualna životna energija. Ona je vodič svih delovanja koja su uslovljena ranijim željama, ostvarenim akcijama, pravednim i nepravednim, kao i njihovim posledicama.

Điva nastaje kada svest duše postane okružena omotačima (mentalnim, energetskim, emocionalnim i fizičkim telom). To stanje je individualizovana svest duše, *atmana*. *Điva* ne postoji nezavisno kao *atman*. Ona je određena karmom ili delovanjem.

189. Ona skuplja iskustva lutanjem kroz različite stupnjeve inkarnacija i ide gore i dole. *Viđnjamaya koši*, mentalnom telu, pripadaju iskustva zadovoljstva i patnje u odnosu na budno stanje, sanjanje, i ostala stanja.

Različite stupnjeve - stupnjeve na lestvici evolucije, od životinjskih do božanskih.

190. Zbog svoje blizine s dušom, mentalno telo (*viđnjanamaya koša*) zrači jasnim svetlom svesti i postaje fizičko oličenje duše. Ono stvara uverenje o 'ja' i 'moje' i identifikaciju s telom i njegovim aktivnostima. Ako se čovek poistoveti s ovim oličenjem, pada u zabludu i prolazi kružnim tokom umiranja i preporađanja.

191. *Viđnjanamaya koša*, mentalno telo, odražavanjem svetla čiste svesti duše, *atmana*, očituje se u vitalnim dahovima i u srcu. Svest duše (*atman*) ograničen u tom stanju pojavljuje se kao glumac i uživatelj.

192. Svest duše ograničena umom izgleda drugačija, zbog zasenjujuće prirode uma, kao što ćup ne izgleda da je sačinjen od zemlje.

193. Zbog povezanosti s materijalnim osnovama, sa omotačima, izgleda kao da svest duše poprima njihove osobine, kao što bezoblična vatra izgleda kao da poprima oblik užarenog gvožđa. Svest duše je po svojoj prirodi zapravo nepromenljiva.

194. Svest duše je svedok izvan svakog iskustva i delanja. Neposredno se doživljava kao čista svest i blaženstvo. Zbog neznanja duša izgleda kao individualno biće (*điva*). Taj nametnut privid je bez početka, a nezamislivog je kraja.

Početak i kraj ovog privida vidljiv je samo iz transcendentalne svesti duše.

195. Učenik: „Ako povezanost duše sa individualnim bićem izgleda beskrajna, a njen uslovljeni život večan, reci mi, o blaženi učitelju, kako može postojati oslobođenje?”

196. Blaženi učitelj reče: „O mudri, tvoje pitanje je na mestu. Dakle, slušaj pažljivo. Kroz zbunjujuće privlačnosti koje nastaju iz neznanja, ne može se steći pravilan zaključak.

197. Bez neznanja svest duše se ne može povezati s objektima, kao što se plava boja (zbog neznanja) pripisuje nebu.

198. Onaj ko vidi sopstvenu dušu je bez delovanja, bez osobina, sveprožimajući, znalac i blaženstvo. Zbog uslovljene nesvesnosti našeg uma (neznanja) izgleda kao da je i duša uslovljena, iako nije. Kad se ukloni nesvesnost, vidi se da uslovljenost duše ne postoji. Dakle, njena uslovljenost je nestvarna.

199. Dok postoji neznanje, postoji i ta uslovljena individualnost stvorena neznanjem. Slično kao što se zbog neznanja u konopcu vidi zmija, a ta iluzija traje samo dok traje neznanje; uklanjanjem neznanja nestaje zmija.

200. Neznanje nema početak, kao ni njegove posledice. Ali iako je neznanje bez početka, potpuno se uništava znanjem.

201. Kao što se snovi uništavaju buđenjem. Mada je bez početka (neznanje) nije večno kao *pragabhava*.

Pragabhava - ono što prethodi nepostojanju.

Neznanje nema početak u smislu da je kao površina lopte, koja postoji iako nema početak. Iako nema početak, neznanje ima kraj, u smislu da se može transcendirati, nadići, kao što se može nadići površina lopte. Da bi se lopta videla kao takva, mora se otići izvan nje. To je vertikalni put, put transcendencije. Dokle god idemo horizontalnim putevima, lutamo svetom (Zemljom), tj. samsarom. Drugim rečima, neznanje i njegovo nadilaženje su stanja svesti.

202. Povezanost duše s individualnim bićem stvorena je njegovom materijalnom osnovom, umom, iako je bez početka, ima kraj.

Um i telo su materijalan medij ispoljavanja duše.

203. Dakle, povezanost ne postoji, a duša (*atman*) je potpuno drugačija od individualnog bića (*đive*), i po prirodi i po osobinama. Povezanost između duše i individualne svesti (*buddhi*) nastaje zbog nepravilnog znanja.

204. Povezanost prestaje samo pravilnim znanjem - ne drugačije. Znanje o istovetnosti apsolutne, božanske svesti (*brahmana*) i duše (*atmana*) je, prema *vedama*, pravilno znanje.

205. To znanje se može steći savršenim razlikovanjem Sopstva od ne-Sopstva. Stoga treba vežbati razlikovanje u odnosu na individualno i univerzalno Sopstvo.

Razlikovanje je posledica izmene transcendiranja i delovanja, to jest iskustva apsolutnog nivoa života za vreme trajanja vežbe, i iskustva relativnog nivoa života tokom delovanja. U osnovi razlikovanja je profinjenje pažnje.

206. Kao što prljava voda postaje čista uklanjanjem blata, tako i svest duše (*atman*) jasno sija kada se uklone nečistoće (koje nisu Sopstvo, čista svest o sebi).

207. Dakle, čista svest o sebi, *atman*, treba da bude odvojena od svega što se odnosi na uslovljeni ego (um).

208. Zato najviša svesnost nije ono što se zove *vidñjanamaya koša*. Zbog svoje promenljivosti, odeljenosti i ograničene svesti, kao i zbog toga što je objekat, a i sklona neznanju, ona se ne može smatrati večnom.

209. *Anandamaya koša* je odraz apsolutnog blaženstva, ali nije sloboda od neznanja. Njene osobine su ispunjenje (i slično), s njom se ostvaruju viši nivoi emocija. Ta *koša*, čije postojanje zavisi od vrlog delovanja, ispoljava se bez napora kao *anandamaya* (kao rezultat pravilnog života) u vrlom čoveku koji uživa plodove vlastitih zasluga.

Ananda - blaženstvo.

210. Osnovno manifestovanje *anandamaya koše* je u dubokom snu. U budnom stanju i sanjanju delimično se ispoljava u posmatranju prijatnih predmeta.

211. Ni *anandamaya* nije najviše Sopstvo, jer je predmet uslovljavanja. Ona je preobražaj *prakrti*, rezultat i zbir svih posledica dobrih dela.

Preobražaju prakrti pripada sve što spada u uzročnost prirode.

212. Prema *vedama*, duša (*atman*) je ono što ostaje nakon što se odbiju pet omotača. Ona je svedok, ona je apsolutno znanje, čista svest.

213. Duša je samoosvetljena i drugačija od pet omotača. Ona je svedok triju stanja (budnosti, sanjanja i dubokog sna bez snova), ona je bez mrlja, nepromenljiva, ona je večno blaženstvo, i kao takvu mora je spoznati učeni *brahman*.

Ovde se pod 'učeni brahman' podrazumeva plemenita osoba visoko obrazovana i upućena u pravo znanje.

214. Učenik: „Kad se zbog svoje nestvarnosti, odbiju pet omotača, ne vidim, o učitelju, šta ostaje osim opšteg ništavila. Šta ostaje tada da spozna učeni *brahman* kao dušu?”

215. O mudri, vešt u razlikovanju, dobro si rekao, duša je ono s čim se spoznaje praznina svih promenljivih stvari, kao što su ego, omotači, objekti itd.

216. Duša je to čime se zna sve, to što se ni s čim ne može spoznati. Transcendentalnom svešću spoznaj svedoka svega kao svoju dušu.

Duša se ne može spoznati mislima, razumom, umom. Ona se može doživeti kad prestanu sve delatnosti uma. Duša je subjekt, sve ostalo je objekt spoznaje. Duša je svest koja je svesna same sebe, ali bez ijedne misli, tj. objekta kao nečeg drugog. Čovek to doživljava kao svoje čisto Ja nakon smirenja uma. Ovo znači da se um jedino i može smiriti okretanjem ka Ja, i ostajanjem u njemu.

217. Onaj ko doživljava nešto je svedok. Bez onoga ko doživljava, ne može biti samosvesnosti.

Duša je svedok svega, ali ništa nije svedok duše. Duša vidi sve, ali niko nju ne može videti.

218. Duša je sama suština svedočenja, jer sama sebe zapaža. Stoga je samo duša svedok i niko drugi.

219. Duša se manifestuje u stanjima budnosti, sanjanja i dubokog sna. To je unutrašnje ispoljavanje samosvesti na različitim nivoima ega (*đive*). Svedok je svih oblika i promena ega, uma itd., a sama je apsolutna svest i blaženstvo. Spoznaj to kao dušu u svom vlastitom srcu.

220. Budala vidi odraz sunca u posudi vode, i misli da je to sunce. Tako i nezalica videći odraz čiste svesti duše u nekom *upadhiju* (nametnutom ograničenju, umu, egu, telu) smatra da je to njegovo istinsko Sopstvo, duša.

221. Kao što mudri posmatra sunce, a ne posudu, vodu ili odraz, tako i znalac usmerava pogled na samoosvetljenu dušu koja se manifestuje trostruko.

Trostruko - tri tela, tri upadhija - grubo, suptilno i uzročno.

222. Pojedinaac napuštanjem tela, uma i drugih odraza svesti, i spoznajom samoosvetljene duše, postaje bezgrešan, bestrasan i besmrtn.

Napuštanjem - transcendiranjem.

223. Duša je svedok, čista svest, različita od stvarnog i nestvarnog, večna, sveprožimajuća, najtananija, bez unutrašnjosti i spoljašnosti, samo jedna, izvor znanja.

224. Znalac koji postaje *brahman* spoznajom, oslobođen je patnje i ispunjen blaženstvom. Ne boji se ničega. Bez znanja o istinskom Sopstvu, duši, nema druge prohodne staze za željne oslobođenja kojom bi uklonili okove uslovljenog života.

Znalac koji postaje brahman - prosvetljeni koji spoznaje apsolutnu svest kao svoju suštinu, jedinstvo svoje duše sa božanskom svešću koja sve omogućava.

225. Spoznaja jedinstva duše i apsoluta, *brahmana*, koji je blaženstvo, jeste uzrok oslobađanja mudrog od uslovljenog postojanja.

226. Postajući *brahman*, znalac se ne vraća u uslovljeno postojanje. Zato treba potpuno ostvariti jedinstvo duše i božanskog apsoluta, *brahmana*.

227. *Brahman* je istina, znanje i večnost - najviši, čisti, samopostojeći, celovit, nepomešano blaženstvo, uvek prvi.

228. Kad se oduzme sve što nije, ostaje *brahman* kao istina, najviši, jedini. Kada se potpuno spozna najviša istina ništa ne ostaje osim tog (*brahmana*).

229. Zbog neznanja ovaj svemir izgleda mnogostruk, ali u stvarnosti, u svesti jedinstva, sve je *brahman*.

230. Čup za vodu je nastao iz gline, i nije različit od gline, njegova prava priroda uvek ostaje glina. Oblik posude za vodu nema odvojeno postojanje, već je samo ime, nastalo zbog iluzije.

231. Niko ne može videti posudu za vodu odvojenu od gline. Dakle, ideja posude za vodu nastala je zbog neznanja, u suštini postoji samo glina.

232. Svi proizvodi *brahmana*, koji je stvarnost, i sami su stvarni. Nema ničega drugog osim njega. Ko god kaže da postoji nešto drugo nije oslobođen iluzije, nego je kao čovek koji govori u snu.

233. *Brahman* je Univerzum - to je izreka svetih stihova *Atharva vede*. Dakle, ceo Univerzum je samo *brahman*, ništa ne postoji izvan *brahmana*.

234. Ako bi ovaj prividni Univerzum bio stvaran sam za sebe (a ne kao *brahman*), tada bi duša bila konačna i uslovljena, *vede* ne bi imale autoritet, a Išvara ne bi postojao. Te tri stvari ne priznaju velike duše (*mahatme*).

Išvara - prvi puruša, lični aspekt božanskog, apsolutna svest koja se individualno manifestuje, kao ličnost - za razliku od ostalih oblika njenog ispoljavanja kao energije, fizičkih oblika i događaja.

235. Gospod, poznavalac stvarnosti svih objekata, objavio je: 'Ja nisam drugačiji od njih, niti su oni različiti od mene'.

236. Ako je ovaj predmetni Univerzum od mnoštva stvaran, trebalo bi da se zapaža i u dubokom snu. Ali pošto se ništa ne zapaža u tom stanju, on je nestvaran kao snovi.

237. Dakle, nema stvarnog postojanja Univerzuma izvan najvišeg *brahmana*. Njegovo zapažanje kao odvojenog nestvarno je poput zmije u konopcu. Koja stvarnost može postojati u onome što se manifestuje neznanjem?

238. Šta god neznanica zapaža nije ništa drugo nego *brahman* - srebro je prividno sedef. Tako *brahman* stalno ponovo poprima oblike, ali oni su tek imena pripisana *brahmanu*.

Sedef - sjajni sedef zbog lošeg zapažanja izgleda kao da je srebro.

239. Zbog toga je najviši *brahman* jedina stvarnost, bez druge, on je čisto znanje, bez greške, apsolutan mir bez početka i bez kraja, nedodirnut delovanjem i suština neprekidnog blaženstva.

240. Kada se odbace sve razlike stvorene iluzornom odvojenošću, *mayom*, ostaje ono što je samoosvetljeno, večno, nepokretno, bez mrlje, nemejljivo, bez oblika, bez imena, neuništivo.

241. Prosvetljeni znaju to kao najvišu istinu koja je čista svest, u kojoj spoznaju da su onaj koji zna, znanje i objekt saznanja oduvek bili jedno.

242. *Brahman* je beskonačno, večno, sveprožimajuće svetlo, ne može se dohvatiti niti napustiti, govor ga ne može izraziti, nezamisliv je, neizmeran, bez početka, bez kraja.

243. *Vedska* učenja objavljuju jedinstvo *brahmana* i *atmana*, božanske svesti i duše, izrazom 'To si ti' (*tat tvam asi*). Pri tome je izražen pravi smisao *brahmana* kao 'To', a *atmana* kao 'ti'.

244. Njihovo jedinstvo, tako direktno iskazano, ne može se logički dokazati zbog različitih osobina koje prividno imaju, kao ni jedinstvo iskrice i sunca, kralja i roba, bunara i okeana, atoma i planine (Meru).

Jedinstvo - jedinstvo brahmana i atmana ne može se dokazati razumom, to razumevanje izlazi van okvira iskustva budne svesti.

Planina Meru - središnja planina ovog Univerzuma, hinduistička verzija Olimpa.

245. Ako bi se '*brahman*' odnosio na Išvaru, boga tvorca i gospodara *maye*, a '*atman*' na individualno biće (*điva*) sa njihovih pet omotača (*koša*), onda bi oni imali suprotna svojstva. Razlike su stvorene zbog nametnutih ograničenja (*upadhi*). U stvarnosti, *atman* nije ničim ograničen.

246. Kad se ta dva *upadhija* - individualno biće (*điva*) i Bog - potpuno razreše, oni nestaju. Ako se kralju oduzme kraljevstvo, ili ratniku njegovo oružje, tada nema ni kralja ni ratnika.

247. Otuda učenja da nema dualizma u *brahmanu*, da treba spoznati njegovo nedvojtvo. Tada nestaju sva svojstva i ograničenja kojima naše neznanje prekriva *brahman*.

Điva, individualno biće, postaje atman (duša sa kosmičkom svešču), a atman brahman (svest jedinstva).

248. Logičnim zaključkom, odbacivši ideje stvorene u umu kao viđenje zmiije u konopcu, ili stvari u snovima, spoznaje se istovetnost *atmana* i *brahmana*, duše sa božanskom svešću.

Ostvarenje stanja istovetnosti atmana i brahmana je svest jedinstva.

249. Pomoću razlikovanja uviđa se istinsko unutarne značenje pojma '*brahman*' i '*atman*' i doživljava se njihov apsolutni identitet. Prepoznaj stvarnost u oboje, i videćeš ih kao jedno.

Ni atman ni brahman, ni duša ni božanski apsolut ne mogu se sami po sebi razumeti odvojeno i nezavisno, nego samo kao jedno isto ili zajedno.

250. 'Taj Devadata sam ja' - ovde je identitet ukazan odbacivanjem suprotnih osobina. Slično je u izrazu 'To si ti'. Odbacivanjem suprotnih osobina u oba izraza ustanovljuje se identitet.

Devadatta – ime iz Upanišada..

251. Mudri znaju savršenu istovetnost *atmana* i *parabrahmana* ostvarenjem stanja Išvare. U stotinama velikih izreka (*mahavyaka*) objavljeno je jedinstvo *brahmana* i *atmana*.

Ostvarenjem stanja Išvare - Spoznajom sebe, Sopstva, svoje suštine, koja je oličenje personalizovanog aspekta apsolutne svesti, Išvare, spoznaje se jedinstvo i istovetnost duše i božanske svesti, atmana i brahmana. Drugim rečima, kroz sebe i samospoznaju svoje suštine dolazimo do spoznaje objektivne stvarnosti, jer oni nisu odvojeni ni različiti.

252. Odbaci pogrešnu predstavu da je duša (*atman*) ovo telo, i spoznaj pročišćenim umom da si ti To, taj samoodnosna božanska svest (*brahman*) koja je savršeno znanje.

253. Kao što je posuda napravljena od gline i dalje glina, tako je i ono što nastaje iz duše uvek duša, i sve je samo od svesti duše, i ništa ne postoji izvan nje. Zato 'Ti si To - apsolutno spokojstvo, bez mrlje, sveobuhvatna apsolutna svest (*brahman*) bez ičeg drugog.

'Ti si To' - Tat tvam asi. Velika izreka (mahavyaka) iz Upanišada koja iznosi suštinu vedante.

254. Kao što su u snu mesto, vreme, predmeti i zamisli nestvarni, tako je i ovaj svet stvoren iz neznanja nestvaran, kao i ovo telo, čula, životni dah, ego itd.

255. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman* van kaste, znanja, porodice i plemena, bez imena, oblika, osobina i nedostataka, izvan vremena, prostora i sadržaja svesti.

Brahman, to jest, atman je transcendentalan i kao takav nema nikakvih osobina.

256. Spoznaj 'Ti si To' - najviši *brahman*, izvan dosega govora, ali koji se može spoznati očima znanja. On je čista apsolutna svest, večni izvor.

257. Spoznaj 'Ti si To' - koga ne dodiruju pet ljudskih slabosti, a spoznaje se u srcu jogija. Ne može se zameniti čulima, ne može se zameniti razumom.

258. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman*, odmor od sveta nastalog iz neznanja. On je samosvojan, drugačiji od istine i neistine, nepobediv, izvan svake mentalne predstave.

259. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman* bez rođenja, rasta, promene, gubitka, bolesti i smrti. Neuništiv, uzrok nastanka, očuvanja i razaranja Univerzuma.

260. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman* u kome prestaju sve razlike. Nepromenljiv, nepokretan kao okean bez talasa, uvek neuslovljen i nepodeljen.

261. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman*, jedina stvarnost. Uzrok mnoštvu, krajnji uzrok, izvan zakona uzroka i posledice.

262. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman* bez promena, najveći, neuništiv, najviši. Drugačiji od razorivih elemenata, nerazoriv kao Išvara, večno, nepromenljivo blaženstvo bez mrlje.

263. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman*, stvarnost manifestovana kao mnoštvo kroz nestvarnost imena, oblika, kvaliteta, promene, ali sama po sebi nepromenljiva poput zlata.

264. Spoznaj 'Ti si To' - *brahman*, izvor svetlosti i života, transcendentalan svakoj predstavi Boga, sveprožimajući, jedinstven. Istina, svesnost, blaženstvo, beskrajnost, neuništivost.

265. Spoznaj sebe glavom i srcem kao dušu, u doslovnom smislu te reči. Izvesnost te istine biće jasno ustanovljena poput vode na dlanu.

Glavom i srcem - razumevanjem i iskustvom, celim bićem i neprekidno.

266. Spoznaj sebe kao čisto znanje, najvišu čistu istinu i podržan time budi zauvek utvrđen u svojoj duši. Kao što kralj u boju zavisi od svoje armije, spoznaj ovaj pojavni svet kao zavisano od božanske svesti (*brahmana*).

267. *Brahman*, stvarnost, najviši, jedini i različit od istine i neistine, izvor je znanja. Ko god boravi u tom centru ne rađa se više.

268. S intelektualnim ostvarenjem istine, osećaj Ja i dalje je snažan, on oduvek stvara utisak: 'Ja sam onaj koji dela i onaj koji doživljava posledice dela'. Ovaj utisak izaziva naše vezivanje za smrt i ponovno rađanje.

269. Nepravilno, mentalno znanje, koje uvek poistovećuje ego, telo i čula sa dušom, Sopstvom, mora se odbaciti predanošću čistoj svesti duše, *atmanu*.

Predanost atmanu - samo stalna vežba transcendiranja uklanja nepravilne zamisli da je naša suština, duša ili Sopstvo (atman), uslovljena telom i čulima.

270. Znajući tako dušu kao svedoka uma i svih njegovih funkcija, i spoznajom duše kao Sopstva, svoje suštine, napusti opažanje ne-Sopstva kao Sopstva.

271. Napuštanjem staza sveta (*loka*), telesnosti (*deha*) i svetih spisa (*šruti*), ukloni nepravilnu zamisao da je duša (*atman*) ono što ona zapravo nije (*ne-atman*).

272. Zbog *vasana* koje podstiču želje za stvarima sveta, tela i spisa, ne može se steći istinsko znanje.

Vasane - masa pritajenih, podsvesnih utisaka iz ove i prošlih inkarnacija: loka vasana - utisci od sveta, deha vasana - utisci od tela, i šastra vasana - utisci nastali od raznih učenja i znanja.

273. To okrutno trojstvo želja znalci zovu 'gvozdeni lanac koji vezuje noge željnog oslobađanja iz zatvora uslovljenog postojanja'. Raskidanjem lanaca stiže se oslobođenje.

274. Kao što sandalovina pomešana s vodom trljanjem stvara prijatan miris i uklanja sav smrad, tako i rastom iskustva transcendentalne svesti sve želje nestaju.

Blaženstvo transcendentalnog je privlačnije od radosti koje pružaju stvari iz sveta.

275. Težnja prema najvišoj duši prekrivena je prašinom smrtonosnih unutrašnjih želja, ali postaje čista i mirisava trljanjem znanja poput trljanja sandalovinom.

Trljanjem... - ponavljanjem doživljava transcendiranja uma.

276. Težnja k duši prekrivena je mrežom svetovnih želja. Stalnom predanošću svesti duše one nestaju, a ispoljava se težnja prema božanskom.

277. A kada um bude postojan u predanosti duši, odbacuje sve želje za svetovnim. Potpunim nestajanjem svih želja ostvaruje se spoznaja duše.

Duša je izvor i cilj svih želja, ta spoznaja je ujedno i spoznaja duše. Želje ne nestaju njihovim nasilnim odbacivanjem, već otkrivanjem njihovog univerzalnog izvora i cilja.

278. Kad stalno počiva u svesti duše um jogija se smiruje, a želje nestaju. Stoga ukloni zabludu da je ne-Sopstvo Sopstvo.

279. Osobina *tamasa* (pomračenosti) uklanja se *rađasom* i *sattvom*, a *rađas* čistom *sattvom*. Stoga nalazeći oslonac u *sattvi*, ukloni zabludu da je ne-Sopstvo Sopstvo.

Čista sattva - transcendentalna sattva.

280. Kad spoznaš da telo sledi *karmu*, postani čvrst, smiren i velikim trudom ukloni zabludu da je telo duša.

Velikim trudom - stalnom vežbom meditacije.

281. Spoznajom 'Ja nisam individua, već *parabrahman*' ukloni nepravilnu zamisao koja je nastala iz snage želja da je duša ono što nije duša (individualno biće).

Parabrahman – transcendentalni apsolut, božanska svest koja sve omogućava.

282. Kada pomoću spisa, razmišljanja i iskustva stekneš razumevanje sveprožimajuće prirode vlastite duše, ukloni nepravilnu zamisao koja može da nastane razmatranjem nečega, da je duša ono što nije duša.

283. Da bi ojačao identitet s božanskim apsolutom, *brahmanom*, ukloni zabludu da je ne-Sopstvo tvoja Sopstvena duša znanjem poistovećivanja tvoje duše i božanskog apsoluta, koje nastaje iz velikih izreka, poput 'Ti si To'.

284. Za *munija* ne postoji delatnost u odnosu na uzimanje ili davanje, zato predanošću Jedinom marljivo ukloni zabludu da je ne-Sopstvo Sopstvo.

Muni - utihnuli mudrac, naziv za oslobođenog čoveka koji je potpuno spoznao svoju dušu još za života u telu. U svom transcendentalnom vidu njegova suština je slobodna, nepomična, nepokretna, neaktivna, čutljiva.

285. Toliko dugo dok se ne odbaci zamisao 'Ja sam ovo telo' neprekidno se usmeravaj, velikim trudom uklanjaj zabludu da je duša ono što ona nije.

*Veliki trud - stalna vežba meditacije.
Usmeravaj se stalno - stalno transcendiraj um.*

286. O mudri! Toliko dugo dok postoji zamisao da postoje individue i svet, čak i kao san, uklanjaj zamisao da je duša ono što nije.

287. Bez trenutka prekida, u spavanju, dnevnim delatnostima ili doživljaju čulnih predmeta, ostvari u sebi svest duše.

Stanje oslobođenja je stanje neprekidne spoznaje da je duša iznad svih delatnosti tela i uma (transcendentalno). I da je upravo zato delatnosti nikada ne sputavaju i ne zasenjuju. To je činio samo naš um dok se identifikovao sa delatnostima i objektima.

288. Napusti ovo telo sačinjeno od mesa i nečistoća, proizvedeno od strasti oca i majke, kao otpadnika, postani *brahman* i ostvari cilj.

289. Nakon spajanja duše s božanskim apsolutom, kao što se prostor u ćupu spaja s okolnim prostorom (kada se razbije), ostani zauvek spokojan u tom stanju.

290. Nakon što postaneš samoosvetljen, jedan sa božanskim apsolutom pomoću svesti duše, treba da napustiš ideju o telu i objektivnom svetu kao (što se prazni) posuda sa fekalijama.

291. Nakon premeštanja zamisli o 'Ja' u dušu koja je istina, svest i blaženstvo, nakon napuštanja svih osobina, postani zauvek jedan.

Nakon premeštanja - pomeranje središta identiteta, to jest 'Ja' iz prolaznog u neprolazno, iz relativnog u apsolutno.

292. Spoznajom 'Ja' kao božanskog apsoluta, u kome se odražava univerzum kao grad u ogledalu, ostvaruješ krajnji cilj.

293. Ostvarenjem osnovne svesti, apsolutnog blaženstva čija je priroda istina, koja je bez oblika i delovanja, napusti ovo iluzorno telo koje je samo zamisao duše, kao glumac odeću.

Glumac odeću - kao što se glumac po završetku svoje uloge presvlači u svoju svakidašnju odeću. Duša igra u različitim telima kao što glumac igra u različitim ulogama.

294. Objektivni univerzum je iluzoran i nije duša, jer je prolazan. Kako tada može da se ustanovi stanje 'Ja sve znam' na nivou prolaznih stvari poput ega (tela, uma i ostalog)?

Stanje 'Ja sve znam' je stanje brahmana, božanskog apsoluta.

295. Duša je svedok ega, uma i ostalog, kao njihova suština, i uvek je prisutna, čak i u dubokom snu. Spisi je nazivaju nerođenom i večnom, i zato je duša različita od istine i neistine.

296. Samo večna nepromenljiva duša može da bude poznavalac svih razlika i onoga odakle one nastaju. Njihove osobine su nestvarne jer se jasno i neprekidno zapažaju u stanjima objektivnih želja razuma (budno stanje), u sanjanju i spavanju bez snova.

Kada smo sa transcendentalnom svesti (apsolutnom svesti duše) prisutni u tri relativna stanja svesti (java, san i duboki san bez snova), to čini kosmičku svest.

297. Zato napusti zamisao da je tvoja suština, duša, u gomili mesa, kao i sve zamisli koje su proizvod uma. Spoznajom duše koja nije pod uticajem prošlosti, sadašnjosti niti budućnosti, ostvari spokojstvo.

298. Napusti ideju da je tvoja suština, duša, u porodici, plemenu, imenu, obliku i stanju života. Sve to zavisi od ovog grubog tela (*sthula šarira*). Napusti i osobine suptilnog tela (*linga šarire*), kao što je osećaj da si glumac (i ostalo), i postani istinski oblik koji je apsolutno blaženstvo.

299. Postoje i druge prepreke koje su uzrok ljudskog otelovljenja i uslovljenog postojanja. Prvi njihov preobražaj se zove *ahamkara* (individualna odvojenost, ego).

300. Onom ko je poistovećen s *ahamkarom*, stran je pojam oslobođenja za života, *mukti*.

301. Onaj ko se oslobađa iskre *ahamkare* (ega), ostvaruje svoj pravi oblik koji je samoosvetljen, bez mrlja poput meseca, sveprožimajuće večno blaženstvo.

302. Onaj ko je zbog zbunjujućeg neznanja lišen čvrstog uverenja 'Ja (kao duša) sam On' (apsolut, *parabrahman*), ostvaruje identitet božanskog apsoluta (*brahmana*) s dušom nakon potpunog razaranja (ega).

303. Skriveno blago najvišeg blaženstva čuva moćna i užasna troglava zmija, ego, koja okružuje dušu *gunama*. Mudri može da uživa u skrivenom blagu blaženstva nakon što odseče sve tri glave (*gune*) i ubije zmiju velikim mačem transcendentalnog znanja.

Transcendentalno znanje može da bude samo rezultat neposrednog doživljaja transcendentalnog stanja. Troglava zmija predstavlja tri gune.

304. Toliko dugo dok postoji još i tračak otrova (od ugriza troglave zmije), u telu nema zdravlja. Slično tome, tragalac neće ostvariti *mukti* dotle dok postoji ego.

Uporedi uputstva Krišne Arđuni u Bhagavad giti: 'Nistray guno Arđuna' - budi bez tri gune Arđuna. Biti bez tri gune je stanje oslobođenja (mukti).

305. Utihnucem ega i prestankom svih njegovih iluzornih ispoljavanja, razlikovanjem istinske duše (od ne-Sopstva), spoznaje se prava istina - 'To sam ja'.

306. Odmah napusti ideju da je tvoja duša uzrok promene, da si onaj koji dela i doživljava posledice dela, *karme*. To razara spokojstvo u istinskoj duši. Ti si čista svest i svedok svih iskustava. Ta zabluda, identifikacija individualnog ega kao duše, nastaje zbog identifikacije sa telom. Duša je čista svest i blaženstvo, a ego je samo njen odraz i ispoljava se kao rođenje, patnja, starost i smrt.

307. Ta zabluda je jedini uzrok ovog promenljivog postojanja koje je samo odraz čiste svesti duše, koja je nepromenljivo blaženstvo, i čiji je oblik stvarnost bezgrešnog sjaja.

308. Nakon što si velikim mačem istinskog znanja isekao iluziju individualnosti (*ahamkaru*), neprijatelja istinske duše, koja je poput trna u grlu osobe koja jede, uživaj u jasno ispoljenom blaženstvu u kraljevstvu duše.

Istinsko znanje - znanje o duši, o transcendentalnoj vrednosti života koje se stiče iskustvom čiste svesti.

309. Tako, nakon zaustavljanja delovanja *ahamkare* (ega) i ostalog, i ostvarenjem nevezivanja usled ostvarenja najvišeg cilja, budi srećan uživajući u duhovnom blaženstvu. Ostani spokojno u *brahmanu* ostvarenjem sveprožimajuće čiste svesti i gubljenjem osećanja posebnosti.

310. Velika iluzija o individualnosti bića (*ahamkara*, ego), iako isečena do samog korena, može ponovo da se probudi samim kretanjem uma i da prouzrokuje stotine uznemirenosti, poput olujnih kišnih oblaka.

311. Nakon podjarmljivanja neprijateljske *ahamkare*, ne sme se dozvoliti predah razmišljanjem o stvarima, jer je takvo prepuštanje uzrok obnavljanja (*ahamkare*), kao što voda obnavlja osušeno lipovo drvo.

312. Kada se identifikuješ sa telom, u sebi budiš želju. Oslobodi se telesne svesti i bićeš slobodan od želja. Sve dok si zarobljen u Ja, koje te razdvaja od *brahmana*, jurićeš za čulnim uživanjima. To je razlog tvoje vezanosti za život i smrt.

313. Koliko se zadovoljavaju želje u svetu čulnih objekata, toliko želje više rastu. Ali, kada se zauzdaju, i u njima više ne traži zadovoljstvo, tada se seme želja uništava. Zato, teži samokontroli.

314. Zbog snage *vasana* dolazi do sakupljanja delovanja (*karya*), a zbog sakupljanja delovanja rastu *vasane*. Tako se odvija promenljiv život ega.

Vasane - pritajeni podsvesni utisci karme. Vasane podstiču na delovanje, a tako nastala iskustva ostavljaju utiske (vasane) koji podstiču na nova delovanja. Kad želje ojačaju, samokontrola se gubi. Tako želje još više rastu nego ranije. Čovek koji živi bez samokontrole, nikada neće umaći točku rađanja i umiranja.

315. *Muni* mora da sagori oboje da bi razorio okove promenljivog postojanja. Rast *vasana* nastaje zbog misli i spoljašnjeg delovanja.

Samo prženo seme ne klija. Mišljenje i delovanje rezultira u gomilanje vasana.

316. *Vasane* pothranjivane mislima i delovanjem, proizvode promenljiv život ega. Sredstva za razaranje te trijade treba tražiti uvek i pod svim uslovima.

317. Ta trijada nestaje kad ojača opažanje stvarnosti, i kad se svuda pod svim uslovima vidi *brahman*.

Brahman - božanski apsolut, jedina stvarnost, spoznaja u svesti jedinstva.

318. Prestankom delovanja dolazi do nestanka pobuđujućih misli, a nakon toga do gašenja *vasana*. Gašenje *vasana* zove se oslobađanje ili *divanmukti*.

Prestankom delovanja - kad se spozna duša kao odvojena od delovanja; prestanak vezanosti za delovanja.

Nestanak pobuđujućih misli - misli koje su nastale zbog stresa, odnosno identifikacije sa zbivanjima.

319. Kao što neprobojna tama nestaje u blistavom sjaju izlazećeg sunca, tako i žeđ za životom potpuno nestaje u samosvesti duše, kada spoznaja božanske stvarnosti potpuno prevlada.

320. Kao što rađanjem sunca nestaju tama i njene posledice, sva mreža zla, tako spoznajom apsolutnog blaženstva duše nestaju tragovi vezivanja za život i patnju.

321. Transcendiranjem svih objekata, spoznajom jedne istine pune blaženstva u svemu, bez obzira da li posmatraš spoljašnje pojave ili unutarne - tako treba da provodiš vreme dok se ne potroši tvoja *karma*.

322. U predaji božanskom apsolutu ne sme biti nemarnosti. Sin *brahmana* je rekao da je nemar smrt.

Sanat-sudata kaže u Sanat-sudatijam, Mahabharata, Udyoga: Uistinu kažem da je nemar (neredovnost vežbe meditacije) smrt, a usmerenost (redovnost) je besmrtnost.

323. Za mudrog nema druge opasnosti u odnosu na istinsko Sopstvo, na dušu. Posledica je zabluda, od zablude nastaje ego, od ega vezivanje, a od vezivanja patnja.

Nemar se odnosi na odvajanje od vežbi meditacije, transcendiranja uma.

324. Zaboravljanje (prave duše ili svoje suštine) baca u (okean rođenja i smrti) čak i učenog čoveka ako je privučen čulnim stvarima. Um je zaveden čulnim mislima, kao što žena zavodi svog ljubavnika.

Učenog - načitanog, koji je pročitao svete spise (šruti), onog koji se prepušta mislima, a ne njihovom nadilaženju.

325. Kao što mahovina ne nestaje ni za trenutak, tako i *maya* zaluđuje učenog koji se odriče duše.

Pramenovi mahovine i algi koji pokrivaju površinu vode ne mogu se ukloniti zauvek, već se stalno vraćaju. Tako i iluzornost sveta (maya) stalno pokriva pravu svest duše, Sopstva. Iluzija se stalno vraća sve dok seme neznanja ne sagori u vatri znanja.

326. Ako misaoni ego izgubi svoj cilj (dušu), pa počne da skreće ka svetlu čulnih objekata, tada gubi smer, poput lopte nemarno bačene niz stepenice.

327. Um usmeren prema čulnim objektima biva obuzet radostima koje oni pružaju. Iz tih radosti nastaju nove želje, a iz želja novo vezujuće delovanje.

328. Tako nastupa odvajanje od istinske duše. Tako odeljen (čovjek) nazaduje. Ko nazaduje, ne uzdiže se, nego propada. Zato napusti misao o objektima, uzroku sveg zla.

Zato napusti - transcendiraj.

Misao o objektima - misao da je svet objekata stvaran sam po sebi, a ne kao božanski apsolut, brahman.

329. Za onoga ko razlikuje (stvarno od nestvarnog), za znalca *brahmana* u *samadhiju*, ne postoji smrt, osim zbog nemarnosti. Utonuo u dušu dostiže potpuno ostvarenje. Zato budi oprezan i usmeren.

330. Onaj ko tokom svog života spozna jedinstvo, ta (spoznaja) ostaje i kad napusti telo. Koliko čovek razlikuje sebe od *brahmana*, božanskog apsoluta, toliko je podložan strahu. O tome govori *Yadžurveda*.

Yadžurveda - jedna od četiri veda. Ostale su Rgveda, Samaveda i Atharvaveda.

331. Onaj ko ima moć razlikovanja, videće izvor svakog straha u najmanjem razlikovanju sebe od božanskog apsoluta, *brahmana*, koje nastaje zbog nemarnosti.

332. Logika (*nyaya*), tradicija (*smrti*) i sveti spisi (*šruti*) objašnjavaju da univerzum objekata nije stvaran sam po sebi. Onaj ko se identifikuje s njim, i sve vidi kroz ego (moje, tuđe itd.), pada u more patnje. On je sličan demonima.

333. Oslobođeni, uvek predan sleđenju istine, ostvaruje sjaj sopstvene duše, a onaj ko se predao sleđenju neistine, nestaje. To može da se vidi u slučaju lopova i poštenog čoveka.

334. Mudrac (*muni*) koji napušta težnju za nestvarnim, za uzrokom vezivanja, počiva u duhovnom iskustvu 'Ja jesam' (*atman*). Zbog spoznaje sopstvene duše, predanost božanskom apsolutu (*brahmanu*) daje blaženstvo i uklanja iskustvo velike patnje koja je posledica neznanja (*avidye*).

335. Težnja za spoljašnjim stvarima ima za rezultat sve veći i veći rast vezujućih utisaka (*vasana*). Spoznajom prave prirode objekata uz pomoć znanja koje razlikuje, kao i njihovim napuštanjem, budi neprekidno zauzet sleđenjem pravog Sopstva, svoje duše.

Njihovim napuštanjem - transcendentalna svest je trenutno napuštanje svetovnih stvari; kosmička svest je stalna nezavisnost svesnog subjekta od objekata.

336. Kada se zaustavi uticaj objekata, stvara se spokojstvo uma (*manas*), iz spokojstva uma nastaje vizija transcendentalne duše (*paramatmana*), iz jasnog opažanja duše sledi skidanje okova uslovljenog postojanja. Zaustavljanje spoljašnjih uticaja je put oslobođenja.

Spoljašnje je sve što nam izgleda kao da je van Sopstva, svesti duše. Zaustavljanje uticaja spoljašnjih stvari znači transcendiranje njihovog iluzornog postojanja kao da su nezavisne od svesti duše, kao da su objekti stvarni sami po sebi. Duša je emanacija božanskog apsoluta koji sve omogućava, svest duše kreira sve pojave i one nisu odvojene od svesti duše,

kao ni od božanskog apsoluta. Ništa ne može da postoji izvan apsoluta, on je jedina stvarnost. Zato je iluzija sve što izgleda kao da je odvojeno i zasebno.

337. Koji će učen čovek, sa sposobnošću razlikovanja stvarnog i nestvarnog, koji se uverio u istine svetih spisa, s opažanjem duše i s težnjom za oslobođenjem, boraviti poput deteta u nestvarnom, koje je uzrok njegovog pada?

338. Nema oslobođenja (*mokše*) za onog ko je vezan za telo, osećaje, misli i ego. Kod oslobođenog nema ideje da su telo, osećaji ili misli njegovi, da je to on. Čovek koji spava nije budan, a budan ne spava - ova dva stanja su sasvim suprotna.

339. Oslobođen je onaj ko zapaža dušu u unutrašnjosti i spoljašnjosti svih stvari, u svemu živom i neživom; ko spozna dušu kao osnovu individualnosti, ega, napuštanjem svih mentalnih projekcija (*upadhija*) počiva u sveprožimajućoj, neuništivoj duši.

Svest duše je u osnovi svih pojava. Zato se napuštaju sve mentalne projekcije ka pojavama kao da su one nešto drugo, kao da su stvarne same po sebi. Svest koju mi koristimo u radu uma ista je svest koja omogućava sve druge pojave. Kada to spoznamo onda prestajemo da projektujemo stvari i da im pridajemo realnost koju nemaju. Okrećemo se samo svesti duše kao jedinom pravom izvoru svega.

340. Samo spoznaja prirode duše skida okove, nema drugog načina. Prestanak sledenja predmeta čula ostvaruje se neprekidnom predanošću svesti duše.

Neprekidnom predanošću - stalnom vežbom transcendiranja uma u meditaciji.

341. Ne slediti čulne predmete - to i mudar teško ostvaruje, mudar koji zna istinu, koji je neprekidno predan duši, s težnjom za večnim blaženstvom, koji se odrekao svih objekata *dharme* i *karme* - kako može to onaj ko smatra da je telo duša, čiji je razum zauzet sledenjem spoljašnjih stvari i ko s njima (predmetima) izvodi sve odgovarajuće radnje?

342. Ostvarenje duše kod *bhikšua*, zauzetog proučavanjem spisa, *samadhi* se iskazuje svetim tekstom: 'Usmerenost spoljašnjih organa i razuma...' itd.

*Bhikšu - četvrti stepen života, četvrta ašrama, pustinjač, sannyasi.
Citiran tekst je iz Brhadaranyaka upanišade.*

343. Čak i mudri nisu u stanju da savladaju ego, koji je ojačao rastom. *Vasane* su uzrok mnogih rođenja, osim kod onih koji su učvršćeni u *nirvikalpa samadhiju*.

Savikalpa ili sabiđa samadhi je ostvarenje svesti duše povremeno, samo za vreme meditacije i inspiracije. Sabiđa znači „sa semenom“, odnosno sa suptilnim utiscima koji još uvek vezuju svest za telo i iluzije objekata.

Nirvikalpa ili nirbiđa samadhi je puna svest duše za života u telu neprekidno, na javi i u snu. Tada svest duše nije različita od samoga postojanja. Ona je nirbiđa ili bez semena suptilnih utisaka koji uslovljavaju svest.

344. Kada je misao prekrivena (*avarana*) neznanjem, neznanje ga snagom projekcije (*vikšepa*) primorava da se identifikuje sa Ja (egom). Moć projektovanja vezuje čoveka u zabludi za misao 'ja', i 'ja' ga zavodi i uništava željama koje su u njegovoj prirodi.

345. Sve dok ne prestane da deluje moć neznanja, nemoguće je izbeći moć projektovanja. Zbog svoje unutrašnje prirode, neznanje se rastvara u svesti duše razlikovanjem subjekta i objekta, kao (što se razlikuju) mleko i voda.

346. Kad prestane projektovanje uma u nestvarno, tada bez zadržke ili prepreke nastaje savršeno razlikovanje rođeno iz jasnog opažanja stvarnog i nestvarnog, odbacuju se okovi zbunjenosti stvorene *mayom*. Za oslobođenog nema više promenljivog postojanja.

347. Vatra znanja jedinstva bez ograničenja potpuno sagoreva džunglu neznanja (*avidye*). U onome ko je ostvario stanje potpunog jedinstva, nema semena smrti i ponovnog rađanja.

Ne stvara novu karmu.

348. Potpunom spoznajom (jedne) stvarnosti prestaje delovanje neznanja. Razaranje neznanja je prestanak patnje koja nastaje projektovanjem uma van.

Stvarnosti - ono jedno iz čega je sve projektovano, brahman, božanski apsolut.

349. Prepoznavanjem konopca prepoznaju se sve troje. Zato znalac mora da zna tu bitnu tvar (*brahman*) radi oslobađanja iz okova.

Sve troje - moć (maya) prema kojoj se čini da se konopac pojavljuje kao zmija, nastala duševna uznemirenost i zabluda da je konopac zmija. Sve troje nestaje kad se konopac vidi kao konopac, a ne kao zmija.

350. Kao što gvožđe zrači svetlošću i toplotom kada je ispunjeno vatrom, tako i um deluje i opaža jer je ispunjen svešću koju dobija od blizine s dušom. Zato je ono što um opaža na javi i u snu kao realno samo po sebi, nepravilno ako u svemu ne vidi svest duše.

351. Zato su svi objekti, počevši od ega (*ahamkare*) do tela (*indriyani*) samo preobražaji prirode (*prakrti*). Oni su nestvarni jer se menjaju svakog trenutka, a duša je uvek ista.

Područje promene zove se relativno polje života. Područje bez promene, područje duše, je apsolutno polje života.

352. Transcendentalna duša (*paramatman*) je večno, čisto blaženstvo, uvek ista, svedok uma, osećaja i tela, različita od ega i ne-ega, od suptilnog i grubog. Njeno istinsko značenje je iskazano rečju 'Ja jesam' (*aham*); ona je naša istinska suština.

353. Znalac, koji razlikuje ego od ne-ega ostvarenjem opažanja jedine stvarnosti, spoznajom sopstvene duše kao neuništive svesti, počiva u istinskom Sopstvu, oslobođen i ega i ne-ega.

354. Kada se pomoću *nirvikalpa samadhija* spozna nedvojna duša, tada se neznanje - čvor u srcu - potpuno razara.

355. Transcendentalna duša (*paramatman*) nije dvojna i bez razlika je, ideje kao 'ja', 'ti', 'ono' stvaraju se zbog delovanja uma. Ali s ostvarenjem transcendentalne svesti jedinstva (*samadhi*), sve odvojenosti (razlike) povezane s individualnošću i umom, uništavaju se spoznajom istinske stvarnosti.

356. Utihnuli mudrac s osobinama ravnodušnosti, samokontrole, ravnoteže i istrajnosti, predan svesti jedinstva (*samadhiju*) opaža stanje transcendentalne duše (*paramatmana*) i pomoću njega potpuno sagoreva sve neznanjem stvorene mentalne obrasce (*vikalpa*), pa boravi u blaženstvu božanskog apsoluta (*brahmana*), oslobođen uslovljenog uma (*vikalpe*) i uslovljenog delanja (*karme*).

Vikalpa - osobina uma koja se ispoljava u razmišljanju koje se javlja zbog utisaka, vasana. Oblast mentalnog reagovanja na utiske i otuda mentalnog ropstva. Uobražene misli i fantazije nastale zbog stresa koje se uglavnom odnose na delanje i posledice dela, karmu, tačnije na identifikaciju sa delovanjem koja nastaje neuviđanjem da uvek dela sama priroda, prakti, ne i duša koja je samo svedok.

357. Okova uslovljenog postojanja oslobođeni su samo oni koji su transcendirali sve omotače duše, kao što su slušanje, razum, i ego, i došli u čistu svest duše (*čitatman*), koji su u toj čistoj svesti duše upijeni, ali ne i oni koji samo govore o toj tajni.

358. Duša se ispoljava na razne načine zbog nametnutih ograničenja (*upadhi*) i omotača. Kada ovi nestvarni omotači otpadnu, duša stoji sama. Zato mudrac treba s potpunom predanošću da teži neuslovljenoj sabranosti svesti u sebi tokom svih delanja (*nirvikalpa samadhi*), sve do potpunog rastvaranja nametnutih ograničenja (*upadhi*) pod njegovom svešću.

359. Čovek potpuno predan čistom biću (*sat*), postaje čisto biće, kao što kukac imitacijom postaje bumbar.

360. Kukac se oslobađa vezanosti za sva druga delovanja i meditacijom o bumbaru ostvaruje stanje bumbara. Slično jogin meditacijom o transcendentalnoj duši (*paramatman*) pomoću predanosti to i postaje.

Predanost - izraz koji ovde i na drugim mestima označava postojanost i istrajnost u vežbi meditacije, transcendiranja uma. Poređenje sa kukcem je preuzeto iz mita.

361. Suptilnija od najsubtilnijeg, duša se ne može zameniti nikakvom grubom vizijom. Samo vrli, pročišćenog uma (*buddhi*) pomoću meditacije (*samadhija*) i najfinijih sposobnosti uviđanja, mogu da je spoznaju.

362. Kao što zlato potpuno očišćeno vatrom i tako odvojeno od nečistoća pokazuje svoje osobine, tako i um (*manas*) meditacijom napušta (nadilazi, transcendira) nečistoće svih osobina prirode (*sattve, rađasa i tamasa*), i ostvaruje najvišu stvarnost.

363. Kada se sazreo um (*manas*) kroz neprekidnu vežbu meditacije rastvori u apsolutu (*brahmanu*), tada čista svest o sebi (*samadhi*) oslobođena svih zamišljanja (*vikalpe* - to jest *nirvikalpa samadhi*) postaje i sama podsticaj za spoznaju blaženstva jedinstva sa apsolutom.

364. Pomoću neuslovljene svesti o sebi (*nirvikalpa samadhija*) dolazi do uništavanja svih čvorova mentalnih utisaka (*vasana*) i gašenja svake identifikacije sa zbivanjem (*karme*). Tako nastupa neprekidno i potpuno, spoljašnje i unutrašnje ispoljavanje prave prirode duše (*svarupa*).

Svarupa - prava, istinska priroda (čoveka), Sopstvo, autentično stanje duše.

365. Znaj da je meditacija sto puta (nadmoćnija) od slušanja, prožetost (*samapatti*) je sto puta (nadmoćnija) od meditacije, a *nirvikalpa samadhi* je beskonačno (nadmoćniji) od prožetosti.

Više o meditaciji, samapatti i samadhiju vidi Joga sutre od Patanjđalija.

366. Uistinu samo se pomoću stalne transcendentalne svesti duše (*nirvikalpa samadhija*), a ne drugačije, spoznaje prava stvarnost apsoluta zvana *brahman*. (Ta se stvarnost) meša s drugim manifestacijama nastalim zbog neprekidne delatnosti uma (*manasa*).

367. Zato stišanim čulima i neprekidnim spokojstvom uma, meditiraj u sebi, u svesti duše. Opažanjem te jedine stvarnosti odagnaj tamu prouzrokovanu neznanjem (*avidyom*) koja je bez početka.

368. Prava vrata *joge* su kontrola govora, zatim neuzimanje tuđe svojine, odsustvo očekivanja, odsustvo želje i neprekidna predanost Jednom.

369. Neprekidna predanost Jednom uzrok je oslobađanja zavisnosti od čulnih uživanja; kontrola čula je uzrok spokojstva misli; zbog kontrole misli rastapa se ego. Nakon toga jogin je stalno utvrđen u blaženstvu *brahmana*. Zato utihnuli mudrac treba trudom da ostvari prestanak delovanja misaonog 'ja'.

370. Ovladaj govorom pomoću svog Ja (*aham-kâra*); zatim ovladaj svojim Ja uz pomoć svesnosti (*buddhi*), i svoju individualnu svesnost (*buddhi*), pomoću njenog svedoka (duše) stopi u neuslovljenu svest apsoluta (*nirvikalpa purnatman*) i ostvari najviše spokojstvo.

371. Telo, životna energija, čulni organi, misli, intelekt i Ja su omotači duše. Ako se čovek identifikuje sa ma kojim od njih, on prima njihovu prirodu i oblik.

372. Zapaženo je da prestankom identifikacije sa tim funkcijama (koja su *upadhi*) jogin ostvaruje savršenu sreću koja nadilazi čulna zadovoljstva, kao posledicu spoznaje večnog blaženstva.

373. Odricanje, spoljašnje i unutrašnje, samo je za onog ko je bez strasti. Zato se bestrasan, zbog težnje za oslobođenjem, odriče vezivanja unutrašnjeg i spoljašnjeg.

Spoljašnje - u odnosu na objekat.

Unutrašnje - u odnosu na subjekt.

Odricanje unutrašnjeg i spoljašnjeg - nadilaženje Ja i ne-Ja, subjekta i objekta, svih suprotnosti.

374. Spoljašnje je vezivanje za čulne objekte, unutrašnje je (vezivanje) za Ja i ostalo. Samo čovek bez strasti, predan božanskoj svesti (*brahmanu*), može da ih se odrekne.

375. O, ti koji razlikuješ. Znaj da su odricanje i znanje (o duši) dva krila otelovljenog sopstva (ega). Samo je s njima moguće uzdići se do vrha drveta života na kome je zreo plod zvani oslobođenje.

376. *Samadhi* postoji za onoga ko je u vrhunskom bestrašću. Takvim *samadhijem* ostvaruje se nepokolebljivo vrhunsko opažanje (duše). Za onog ko opaža pravu stvarnost postoji oslobođenje, a samo za oslobođenu dušu postoji spoznaja večnog blaženstva.

377. Za tako usmerenog bestrašće je najviši izvor sreće. Ako je (bestrašće) udruženo s jasnim duhovnim opažanjem, tada se postaje uživatelj u carstvu duše. To su otvorena vrata do oslobođenja. Zato ti, koji si drugačiji, stiči znanje o duši radi oslobođenja.

378. Odreci se želja za čulnim objektima koji su uzrok smrti poput otrova. Nakon odbacivanja vezanosti za kastu, porodicu i religiozni red, odbaci svako delovanje koje nastaje usled vezanosti. Napusti ideju o Ja u odnosu na sve što je nestvarno - telo i ostalo - pa stekni znanje o duši. U stvarnosti, ti si svevideći, bezgrešan i najviši, božanski apsolut bez dvojstva (*brahman*).

379. Nakon što si čvrsto usmerio um (*manas*) ka cilju, prema božanskom apsolutu koji sve omogućava i sve jeste (*brahmanu*), nakon što si postavio spoljašnje (čulne) organe na svoje mesto, nepomičnog tela, bez obzira na njegovo stanje i uslove, nakon što si spoznao jedinstvo duše i božanskog apsoluta, boraveći u neuništivom, uvek i obilno pij suštinu blaženstva u sebi. Kakva je korist od svega drugog ako nema takvog blaženstva?

380. Napusti sve misli koje odvrćaju od svesti duše, koje prljaju razum i uzrok su patnje, prožmi se svešću duše koja je blaženstvo i uzrok oslobađanja.

381. Duša je samoosvetljena, svedok svega i ispoljava se uvek u omotaču od intelekta (*viđnjanamaya koša*). To, što je različito od nebića (*asat*), neka ti bude cilj, boraveći u njemu spoznaj ga kao nerazorivu dušu (Sopstvo).

Svest duše daje svetlost intelektu, kao što električna energija daje svetlost sijalici. Telo je cela lampa, intelekt je sijalica, a svest je električna energija koja daje svetlost kroz lampu.

382. Ustanovljavanjem identiteta čiste svesti jasno je spoznaj u obliku duše, pravog Sopstva, nedeljivog bića, nezavisnog od svega.

383. Potpunom spoznajom duše i napuštanjem zamisli o duši kao telu (i egu), boravi u telu (i egu), kao u bezvrednom, lomljivom glinenom ćupu.

384. Nakon spajanja pročišćenog unutrašnjeg bića (*antahkarana*), i istinskog Sopstva, duše koja je svedok apsolutnog znanja, postupnim napretkom spoznaj pravu prirodu čiste duše (*purnatman*).

385. Posmatraj neuništivu i sveprožimajuću dušu oslobođenu svih nametanja (*upadhija*) - tela, čula, energije, razuma, ega i ostalog - nastalih iz neznanja, vidi je kao čist prostor (*mahakaša*).

Mahakaša - velika akaša, element prostornosti, ono u čemu je moguće sve drugo.

386. Kao što je prostor (*akaša*) oslobođen svih ograničenja (*upadhija*), malih i velikih glinenih lonaca s pirinčem i drugim žitaricama, jedan je, a ne razdeljen u mnoštvo, slično tome je čista duša, najviša, oslobođena ega i tela, samo jedna.

Glineni lonac oblikuje prostor lonca, ali sam prostor je nezavisan od gline koja daje oblik pojavi znanoj nam kao 'lonac'. I duša ima slična svojstva kao i prostor.

387. Od boga Brahme do najmanje travke, sva nametnuta ograničenja (*upadhiji*) su samo iluzija. Zato spoznaj sveprožimajuću dušu kao uvek jednu istu.

388. Sve što se zamisli u neznanju kao da je različito (od stvarnog) nestaje kod ispravljenog opažanja, sve je samo To (stvarnost). Kad se ukloni neznanje, ono što se ranije videlo kao zmiya, pojavljuje se kao konopac. Slično tome, univerzum je u stvarnosti božanska duša (*atman*).

389. Božanska duša (*atman*) je Brahma, božanska duša (*atman*) je Višnu, božanska duša (*atman*) je Indra, božanska duša (*atman*) je Šiva, božanska duša (*atman*) je celi univerzum; ničega nema odvojenog od božanske duše (*atmana*).

390. Božanska duša (*atman*) je unutra, božanska duša (*atman*) je spolja, božanska duša (*atman*) je ispred, božanska duša (*atman*) je iza, božanska duša (*atman*) je južno, božanska duša (*atman*) je severno, božanska duša (*atman*) je takođe gore i dole.

391. Kao što su talas, pena, vrtlog i mehurići u suštini voda, tako je sve počevši s telom i završavajući s egom, samo svest koja je čisto i apsolutno blaženstvo.

392. Zaista ceo taj univerzum spoznat razumom i govorom je božanska duša (*brahman*). Zaista ništa ne postoji osim božanske duše koja je naspram ispoljene prirode (*prakrti*). Postoje li različite vrste glinenih posuda drugačijih od gline? Otelovljeni individualni um, opijen vinom iluzije (*maye*) govori o 'ja' i 'ti'.

Božanska duša je transcendentalna u odnosu na ispoljenu prirodu (prakrti). Prakrti je materijalni svet koji obuhvata tela, ego, intelekt i drugo. Jedino je nematerijalna božanska duša, koja je ishod i smisao ispoljavanja prirode, naša transcendentalna suština, Sopstvo, atman.

393. Prestankom delovanja ostaje samo To (*atman*). Spisi objavljuju da je odsustvo dvojnosti najbolje za uklanjanje nepravilne ideje, koja pripisuje jednu stvar drugoj.

394. Pravo Sopstvo, duša, je najviša božanska svest (*brahman*) čista kao prostor (*akaša*), bez ikakvih iluzornih sadržaja (*vikalpe*), bez granica, bez kretanja, bez preobražaja, bez unutrašnjosti i spoljašnjosti, bez drugog. Kad nema drugog, šta još može da se spozna?

395. Šta još može da se kaže? Individualne duše (đive), ego, od atoma do univerzuma, sve je to nedvojna božanska svest (*brahman*) u različitim oblicima. Spisi kažu: 'Ja (*atman*) sam *brahman*'. Prosvetljeni koji ovo znaju, napuštaju sve spoljašnje (van *atmana*) i počivaju u večnom *ċit-ananda-atmanu* i tako ostvaruju božansku svest (*brahman*). To je sigurno.

ċit-ananda-atman - atman koji je svest i blaženstvo.

396. Umiri želje koje su nastale zbog misli o 'Ja' u grubom telu, zatim one koje su nastale u suptilnom telu. Spoznaj svoju dušu, čiji se sjaj slavi u *vedama*, kao večno, čisto blaženstvo i počivaj u božanskoj svesti (*brahman*).

397. Dotle dok je čovek zavisao od telesnog oblika, nečist je zbog (prisutnih) neprijatelja, i postoji patnja povezana s rođenjem, smrću i bolešću. Kada postane čista duša, koja je neprekidno blaženstvo i mirovanje, samo tad postaje slobodan. Tako objavljuju *vede*.

Neprijatelji - šest strasti: požuda, ljutnja, pohlepa, zabluda, ponos i ljubomora.

398. Nakon uklanjanja svih relativnih svojstava nametnutih našem Ja, istinska duša se pokazuje kao najviša, nedvojna i nedeljiva božanska svest (*brahman*).

399. Kad se delatnosti misaonog 'ja' smire u svesti duše, koja je božanska svest (*brahman*) bez ikakvih zamisli (*nirvikalpa*), tada prestaje opažanje pojavnog sveta na osnovu zamišljanja i razmišljanja (*vikalpa*).

400. U jednoj stvarnosti bez odeljenosti, bez oblika i bez različitosti, gde su razlike? Zato su razlike u univerzumu pogrešno zamišljanje.

401. U jednoj stvarnosti bez uslovljenosti, kao što su znalac, znanje i znano, bez odvojenosti, bez oblika i bez različitosti, gde su razlike?

402. U jednoj stvarnosti punoj kao okean *kalpe*, bez odeljenosti, bez oblika i bez različitosti, gde su razlike?

Okean kalpe - najsubtilniji uzrok u koji se sve stvari vraćaju u pralayi (opštem rastvaranju).

403. U najvišoj stvarnosti, bez dvojstva i bez različitosti, u kojoj je uzrok iluzije (neznanje) raspršen kao tama pri svetlosti, gde su razlike?

404. U jednoj najvišoj stvarnosti, kako mogu da postoje i tragovi razlika? Ko opaža razlike u dubokom snu (*sušupti*) koje je stanje sreće?

405. Spoznajom najviše istine u božanskoj svesti (*brahman*) koja je bez misaonih podela (*vikalpa*), duša je van tri podele vremena univerzuma, kao što nema zmijske u konopcu, niti kapi vode u fatamorgani.

Tri podele vremena - prošlost, sadašnjost i budućnost.

406. Ta dvojnost postoji samo zbog iluzije (*maye*), u apsolutnoj stvarnosti nema dvojnosti. To jasno kažu *vede*, a zapaža se u dubokom snu bez snova (*sušupti*).

407. Znalac opaža istovremeno i ono što se pripisuje stvarnosti, i samu stvarnost, kao u slučaju konopca i zmijske. Odvajanje takvog opažanja postoji samo zbog mentalne konfuzije.

Razlika između stvarnosti (atmana) i nestvarnosti (ne-atmana).

408. Ta razlika ima koren u funkciji mišljenja. Bez njega ne postoji. Stoga umiri mišljenje u transcendentalnoj svesti duše (*paramatmanu*).

Svest je transcendentalna onda kada prestaje mišljenje.

409. Znalac u stalnom *samadhiju* zapaža u svom srcu ono što je večno znanje, čisto blaženstvo, neuporedivo, večno slobodno, bez delovanja, neograničeno poput prostora (*akaša*), bez greške, bez razlikovanja subjekta i objekta - sveprožimajuću božansku svest (*brahman*).

Samadhi je jedinstvo svesti i bića, svesti i postojanja. Postiže se u meditaciji transcendencijom uma. Ponavljanjem tog iskustva ono se proširuje i postaje stalno prisutno.

410. Znalac u stalnom *samadhiju* zapaža u svom srcu (ono večno) što je van prirode (*prakrti*) i njenih preobražaja, čije je stanje van misli, koje je jednolično, nedostižno, van

čvora razuma, potvrđeno objavom *veda*, poznato kao večna božanska duša (*paramatman*) – sveprožimajuća božanska svest (*brahmana*).

411. Znalac u stalnom *samadhiju* zapaža u svom srcu nepropadajuću, besmrtnu stvarnost, koja se ne ukazuje negacijom, bez imena, u kojoj prestaju delatnosti *guna*, večno, spokojno i jedno.

Brahman se uobičajeno opisuje negacijom, nije to, nije ono itd. (neti neti).

U stalnom samadhiju zapaža u svom srcu - ovo znači da je stvarnost najviše božanske svesti uvek prisutna ovde i sada kao samo naše biće ili postojanje, ali da smo funkcijom uma njegovu stvarnost uvek projektovani izvan u apstraktno postojanje, u vreme i prostor, to je bila maya, iluzija. Transcendencijom uma Božansku Stvarnost vidimo u sebi ovde i sada kao živu stvarnost svega što jeste, svakog bića i dela, u pokretu ruke, u samim mislima bez obzira na njihov sadržaj, u stvarima... sve postaje božanska stvarnost ovde i sada.

412. Nakon što si ostvario spokojstvo uma u svojoj duši, treba da ostvariš onog čija se slava ne može uništiti. Marljivim trudom rastoči okove vezivanja okaljane mirisom uslovljenog postojanja i oplodi svoju čovečnost.

Oplodi svoju čovečnost - postani čovek. Dotle dok nisi spoznao dušu, to jest, ostvario oslobođenje, čovečnost je pritajena.

413. Spoznaj svoju dušu koja u tebi počiva oslobođena svih nametnutih ograničenja (*upadhija*), kao nedvojna suština, svesnost i blaženstvo, i više nećeš biti podložan promeni rađanja i umiranja.

Podložan promeni - oslobođeni nije podložan promenama relativnog sveta.

414. Nakon što je takva velika duša (*mahatma*) nadišao grubo telo kao da je mrtvo, kao da je senka (pravog) čoveka, i dalje doživljava delovanje *karme*, ali od nje više ne zavisi.

415. Nakon što si pristupio svojoj duši, koja je večno, čisto znanje i blaženstvo, napusti ovo nametnuto telo (*upadhi*) koje je nečisto. Više ne misli o njemu. Odvratno je razmišljati o otpadu.

416. Veliki znalac, nakon što je sagoreo sva nametnuta ograničenja duši (*upadhije*) do korena u vatri večne duše, koja je u suštini nedvojni božanski apsolut (*brahman*), počiva u božanskoj duši (*paramatmanu*), koja je bitak-svesnost-blaženstvo (*sat-ćit-ananda*).

417. Znalac istine čije je biće upijeno u božanskoj duši (*paramatmanu*), koja je blažena u božanskom apsolutu (*brahman*), gleda na telo kao na niz tekućih uzroka (*prarabdha karma*), kao da je venac na vratu goveda, bez obzira šta radi telo, da li ostaje ili nestaje.

Parabdha karma - karma ispoljena u tekućoj inkarnaciji.

Venac na vratu goveda - kao što govedo nosi venac i ne obazire se na njega dok radi svoj posao.

418. Nakon spoznaje božanske duše (*paramatman*) koja je neuništiva i izvor blaženstva jer je naša prava suština, zbog čega i za koga bi znalac istine obožavao telo?

Telo je za prosvetljenog samo instrument izražavanja duše.

419. Dobitak jogina koji je ostvario savršenstvo je uživanje u stalnom blaženstvu duše.

420. Rezultat bestrasnosti je pravilno opažanje. Iz pravilnog opažanja sledi odustajanje od čulnih zadovoljstava i delovanja. Mir koji nastupa spoznajom istine, plod je odustajanja od delovanja i čulnih zadovoljstava.

421. Bez odustajanja od čulnih zadovoljstava, opažanje je neplodno. Savršeno ispunjenje, koje sledi neuporedivo blaženstvo koje dolazi iz duše, jeste oslobođenje.

422. Objavljeno je da je plod znanja sloboda od teskobe pri susretu s problemom. Kako može čovek s pravilnim razlikovanjem činiti nečasna dela koje je ranije činio u stanju zbnjenosti (neznanja)?

423. Plod znanja je oslobađanje od nestvarnog, plod neznanja je vezivanje za nestvarno. Onaj ko prepoznaje fatamorganu oslobodiće se obmane, a onaj ko je u neznanju pokušaće da u njoj ugasi žeđ. Iluzija objektivnog sveta više ne privlači onoga ko je postigao spoznaju. U tome je njegova dobrobit.

424. Ako je čvor srca, neznanje, potpuno razoren, kako tada mogu sami objekti biti uzrok vezivanja kod onoga ko je bez želja?

425. Kada nema ni najmanje sklonosti prema predmetima uživanja, to je najviša bestrasnost. Kada više nema misli o 'ja', to je savršeno razlikovanje (duše od svega što je skriva). Kada je svest rođena u božanskom apsolutu (*brahmanu*) ne privlače je misli i iluzija individualnosti je nestala.

426. Na ovoj zemlji srećan je i plemenit onaj ko slobodan počiva u božanskom apsolutu (*brahmanu*) i posmatra predmete uživanja kao (što bi to) činio neko ko sanja, ili kao malo dete, ko posmatra univerzum kao iskustvo sna, kakav jeste, iz trenutka u trenutku, a istovremeno zadržava svest o svetu i uživa u plodovima beskonačno podržavajućih, dobrih dela.

Opis kosmičke svesti. Svest o svetu - tri relativna nivoa svesti - uz stalno prisustvo apsolutne transcendentalne svesti.

427. Oslobođen, utvrđen u znanju, bez uticaja promenljivih uslova, bez delovanja, uživa stalno blaženstvo; njegova duša je utonula u božanskom apsolutu (*brahmanu*).

428. Za direktno znanje (*prađna*) kaže se da je stanje u kome nema razlike između duše i ostale egzistencije, zbog ispoljenog jedinstvu duše i božanskog apsoluta (*brahmana*).

429. Za onog ko je u savršenom spokojstvu kaže se da je učvršćen u znanju. Za učvršćenog u znanju neprekidnog blaženstva, za koga je objektivni svet izgubio važnost, kaže se da je *divamukta*.

Divamukta - čovek oslobođen za života, potpuno osvešćenje duše za vreme života fizičkog tela, slobodna duša.

430. *Divamukta* je onaj čija je svest smirena, koji je budan, ali ne samo na javi (to jest, budan u sva tri stanja svesti), čija svest nema nikakvih tragova želja.

Koji je budan - unutrašnja budnost transcendentalne svesti (apsolutna svest) za razliku od budnosti u tri relativna nivoa svesti (java, san, i dubok san bez snova).

431. *Divamukta* je onaj kod koga je evolucija prirode (*prakrti*) našla svoj ishod i mir, koji živi u vremenu bez vremena, koji misleći ne misli.

Pokušaj da se paradoksom opiše stanje oslobođenja.

432. Iako *divamukta* postoji u ovom telu, koje ga prati poput senke, on je bez ega i svesti posedovanja.

433. *Divamukta* se ne vezuje za prošlost, ne razmišlja o budućnosti i ravnodušan je prema sadašnjosti.

Ravnodušan - on je transcendentalan svedok koga ne dodiruju spoljašnje promene.

434. *Divamukta* je po svojoj prirodi uravnotežen u ovom svetu suprotnosti, punom dobra i zla.

435. *Divamukta* je uravnotežen u susretu s prijatnim i neprijatnim stvarima, i one ga ne uznemiravaju.

436. Odsutnost razlikovanja spoljašnjeg i unutrašnjeg, svojstvo je *divamukte*, kao i kod praktičara meditacije, jer je njegova pažnja usmerena na uživanje blaženstva božanskog apsoluta (*brahman*).

437. *Divamukta* je onaj ko je oslobođen subjektivnosti i osećaja 'ja' i 'moje' u onome što radi telo, čula, razum itd. i uvek je odvojen.

438. *Divamukta* je onaj ko je ostvario istovetnost duše i božanskog apsoluta (*brahmanu*), istovetnost koju potvrđuju spisi, i oslobođen je okova uslovljenog postojanja.

439. *Divamukta* je onaj ko je oslobođen vezanosti za 'ja' i pogledu tela i čulnih organa, i za 'ono' u odnosu na druge objekte.

440. *Divamukta* je onaj ko neposrednim uvidom zna da nema razlike između njegove duše i božanskog apsoluta (*brahmana*), kao ni između božanskog apsoluta (*brahmana*) i pojavnog univerzuma.

Sam univerzum je božanski apsolut (brahmanu), i naša duša je samo individualna emanacija božanskog apsoluta (brahmana). Svet je uvek realan kao božanski apsolut (brahman), ali je iluzorno naše mišljenje o svetu, naše projekcije i koncepti o svetu. Um je instrument relativnog znanja tj. neznanja apsolutnog (avidya). Um koristi svest koja je od duše, odnosno božanskog apsoluta (brahmana), iako na svoj ograničeni način. Zato, smirenjem uma u meditaciji otvara se čista svest i s njom stvarnost svega kao božanskog apsoluta (brahmana).

441. *Divamukta*, slobodna duša je onaj ko je uvek isti, bilo obožavan od dobrog ili proganjan od lošeg.

442. Kao što se sve reke ulivaju u more koje se ne menja, tako se i čovek slobodne duše, učvršćen u čistom biću (*sat*), ne menja dok se u njega slivaju čulna iskustva i sva opažanja. On je slobodan.

443. Za onog ko je stekao istinsko znanje o božanskom apsolutu (*brahmanu*), nema nastavka karmičke evolucije. Ako je prisutna (karmička evolucija), on ne zna za stanje božanskog apsoluta (*brahmana*).

444. Ako se kaže da evoluira zbog snage prošlih utisaka (*vasana*), nije istina. Prošli utisci postaju nemoćni (neplodni) spoznajom identiteta sa stvarnošću.

445. Kao što sve brige deteta nestaju u majčinom naručju, tako i prošli utisci (*vasane*) kod znalca prestaju da deluju spoznajom savršenog blaženstva *brahmana*.

446. Ako još uvek postoji neka zavisnost od spoljnih objekata, kod onoga ko duboko meditira, ona nastupa zbog nakupljene *karme*.

Već nakupljena (prarabdha) karma ostaje delatna toliko dugo dok živi telo. Kod samoostvarenog čoveka, postojeća karma odmah sagoreva i nestaje, a nova (agama) karma se ne stvara.

447. Toliko dugo dok postoje patnja i zadovoljstvo, dotle *prarabdha (karma)* postoji. Ti rezultati su posledica *karme*, kod onog bez *karme* njih nema.

Prarabdha karma - deo ukupne (sančita) karme koja se ispoljila u sadašnjoj inkarnaciji i ne može da se neutrališe, ali može da se transcendira.

448. Spoznajom da je duša božanski apsolut (*brahman*), nakupljena *karma* iz miliona *kalpi* nestaje poput *karme* stvorene u snu nakon buđenja.

449. Šta god da je učinjeno u snu, bez obzira da li je dobro ili zlo - kako to može da utiče na onoga ko se probudio, na njegov odlazak u nebo ili pakao?

450. Nakon što je spoznao stvarnost svoje duše kao prostora (*akaša*), nevezan i nezavisan, on nikada ne zavisi od buduće (*agama*) *karme*.

451. Kao što prostor nije uslovljen oblikom (posude) ili mirisom, tako i duša nije uslovljena nikakvim nametnutim ograničenjima (*upadhijima*) i njihovim funkcijama.

Učenik:

452. Nakon spoznaje dela ne mogu da dodirnu dušu. Ali šta se događa sa delima koja su se desila pre spoznaje? *Karma* ispoljena pre ostvarenja znanja ne uništava se znanjem pre nego što stvori posledice, kao odapeta i dobro nanišanjena strela.

453. Strela odapeta na prividnog tigra ne zaustavlja se kad se ugleda da je to krava, nego brzo i snažno probada nanišanjeni objekat.

Učitelj:

454. U pravu si. *Prarabdha (karma)* je zaista vrlo snažna. Kod mudrog se iscrpljuje vedrom istrajnošću. *Sančita (karma)* i *agama (karma)* se razaraju vatrom savršenog znanja. Oni koji su spoznali istovetnost svoje duše i božanskog apsoluta (*brahmana*) uvek počivaju u

tom jedinstvu i nisu pod (uticajem) triju vrsta *karme*, jer postaju božanski apsolut (*brahman*) bez obeležja.

Prarabdha karma - karma stečena u prošloj inkarnaciji i aktuelizovana u sadašnjoj. Deo ukupne mase vasana ispoljenih u toj inkarnaciji koje određuju vrstu života, trajanje i iskustvo (sreće i patnje) života. Ne može da se menja dok se ne istroši.

Sančita karma - karma koju smo stvorili našim delovanjem u prošlim životima. Ona obeležava našu karmu u ovom životu i možemo delimično da je menjamo za našu budućnost u ovom životu.

Agama karma - karma koja nastaje usled delovanja u sadašnjoj inkarnaciji i određuje buduću inkarnaciju. Nju u potpunost možemo da menjamo osvešćenjem svoga bića i svojih dela.

455. Za utihnulog mudraca (*munija*), koji je bez nametnutih ograničenja (*upadhija*) i njihovih funkcija, koji boravi u samoj duši (*atmanu*), koji spoznaje svoju istovetnost s božanskim apsolutom (*brahmanom*), sva nakupljena *karma* (*prarabdha*) ne postoji čak ni kao ime, nestvarna je kao i san za budnog.

On je izašao iz polja uticaja prarabdha karme.

456. Znalac ne smatra da je 'ja', 'moje' i 'ono' ovo nestvarno fizičko telo i svet kome pripada, isto kao što, kada se probudi, to više ne smatra za telo u snu koji je sanjao, nego ostaje budan.

457. On nema želju da ojačava iluzorne predmete (čula), kao što ne pokušava da se drži sveta snova. Ako sledi iluzorne predmete sigurno još nije probuđen iz sna neznanja.

458. Slično tome, onaj ko stalno boravi u duši, u božanskoj svesti je (*brahmanu*) i ne vidi ništa drugo. Jedenje, spavanje itd. za znalca su samo sećanja na objekte videne u snovima.

459. Telo je stvoreno uzročnim delovanjem, *karmom*. *Karma* pripada telu. Ne može se pripisati duši koja je bez početka. Duša nije stvorena *karmom*.

460. Bezgrešni sveti tekst kaže: 'Duša nije rođena, neuništiva je i večna'. Kako može da postoji uzročno delovanje, *karma*, kod onog ko počiva u duši?

461. Dotle dok postoji identifikacija sa telom, postoji uzročno delovanje, *karma*. Kad se ta ideja (više) ne podržava, *karma* nestaje. Čak i zamisao da *karma* pripada telu, zabluda je (neznanje).

Prosvetljenjem, agama i sančita karma nestaju (sagorevaju u vatri znanja). Ostaje samo prarabdha karma. Ali prarabdha nestaje kod prosvetljenog, jer on izlazi iz polja delovanja karme.

462. Mišljenje da i na telo deluje *karma* iz prošlosti je glupost. Kako može ovo telo da bude stvarno kada je varljive prirode? Kako može da se rodi i da umre nešto nestvarno? Kako može *karma* da utiče na nešto što u stvarnosti ne postoji?

463. Ovde neznanica može da postavi pitanje: Ako su znanjem potpuno razorene posledice neznanja, kako može (i dalje) da postoji ovo telo?

464. Da bi se uklonila sumnja kod neznalica spisi govore o *prarabdhi* sa spoljašnje, relativne tačke gledišta, a ne da pouče znalca o apsolutnoj stvarnosti tela.

Onome ko zna nije potrebna pouka o stvarnosti.

465. *Brahman* je sveprožimajući, bez početka i bez kraja, nemerljiv, nepromenljiv, samo jedan, nije dvojan i u njemu ne postoji nikakva podeljenost (nema razlike).

466. *Brahman* je apsolutno postojanje, apsolutna svest, apsolutno blaženstvo, bez delovanja, samo jedan i u njemu nema nikakve podeljenosti.

467. *Brahman* je jedinstven, čisto blaženstvo, sveprožimajući, beskrajan, neograničen, samo jedan, nije dvojan i u njemu ne postoji nikakva podeljenost.

468. *Brahman* se ne može napustiti, uhvatiti, primiti, nezavisan je, samo jedan, nije dvojan, i u njemu ne postoji nikakva podeljenost.

469. *Brahman* je bez obeležja, nedeljiv, suptilan, neuslovljen, bez mrlje, samo jedan, nije dvojan, i u njemu ne postoji nikakva podeljenost.

470. *Brahman*, neopisivog oblika, ne može se obuhvatiti rečima i razumom, samo jedan, nije dvojan i u njemu ne postoji nikakva podeljenost.

471. *Brahman* je savršena istina, samopostojeće znanje, čistota, neuporediv je, samo jedan, nije dvojan i u njemu ne postoji nikakva podeljenost.

472. Veliki *muni*, koji su se oslobodili želja i odbacili uživanja, koji su ovladali umom i čulima, znanjem najviše istine, na kraju ostvaruju *paranirvanu* sjedinjenjem s dušom.

Paranirvana - utruće relativne svesti u apsolutnoj, transcendentalnoj svesti.

473. Nakon istraživanja ove najviše istine i prirode duše pune blaženstva, nakon odbacivanja zbunjenosti stvorene sopstvenim umom, postani znalac i slobodan, pa tako ostvari cilj.

474. Čistim, stabilnim umom spoznaj jasnim opažanjem u *samadhiju* prirodu svoje duše. Ako se stvarnost doživljava bez pogreške, s razumevanjem, tada više nema mesta za sumnju.

475. Kada se spozna duša koja je istina, znanje i blaženstvo, oslobođena veza stvorenih okovima neznanja, tada ni sveti spisi (*šastre*), ni dokazi, niti učenja *gurua*, nego samo neposredan uvid ima snagu autoriteta.

476. Oslobođanje od vezanosti, ispunjenje, teskobu, zdravlje, glad čovek mora sam da doživi. Znanje stečeno od drugih je izvedeno.

477. Uravnoteženi *gurui* uče, da čovek može da se spase samo znanjem koje potiče od Išvare (Boga).

Išvara je najviši vid individualizovane božanske svesti, sa kojom je najviši vid naše duše u stalnom kontaktu, iz koje zapravo duša proističe. On se našem fizičkom umu prikazuje kako Bog, kao Išvara.

478. Kad se vlastitim iskustvom usavršiš u znanju o neuništivoj duši, boravi u duši smirenog i srećnog uma.

479. Učenje *vedante* govori da su celokupni univerzum i (sve) individue sâm božanski apsolut (*brahman*), da je sloboda i oslobođenje (*mokša*) imanentno već prisutno u neuništivoj čovekovoju suštini, duši (*atmanu*), a spisi su autoriteti za nedvojnost *brahmana*.

480. Učenik je pažljivo saslušao reči svoga učitelja. Razumeo je najvišu istinu, uz pomoć *guru*a, autoritetom spisa i sopstvenim rasuđivanjem. Tada je povukao svoja čula od pojavnog sveta, smirio um u Sebi (*atmanu*). Njegovo telo je ostalo nepokretno kao kamen.

481. Njegova svest se potpuno rodila u *brahmanu*. Nakon nekog vremena vratio se normalnoj svesti, i rekao ispunjen radošću:

Učenik:

482. Spoznajom duše kao božanskog apsoluta (*atmana* i *brahmana*) potpuno prestaju delatnosti uma, a razumevanje se gubi. Ne znam ni ovo ni ono, niti šta je blaženstvo, njegova širina, njegove granice.

Znanje stečeno mišljenjem o stvarima prestaje. U kosmičkoj svesti znanje se stiče neposrednim zapazanjem.

483. Veličanstvenost božanskog apsoluta (*brahmana*), kao okeana potpuno ispunjenog nektarom ostvarenog blaženstva, ne može se opisati govorom niti zamisliti razumom, ali se može u njemu uživati. Kao što se zrno mrvli, kad pada u more i u njemu rastvara, tako se i um rastvara u najmanjem delu toga (*brahmana*). Sad sam srećan u blaženstvu duha.

484. Kuda je svet otišao? Ko ga je odneo? Kada je nestao? Veliko čudo! Ono što je doživljavano, sada više ne postoji.

485. U velikom okeanu božanskog apsoluta (*brahmana*) ispunjenog nektarom savršenog blaženstva, šta treba napustiti, a šta prihvatiti? U njemu ne postoji ni jedna druga stvar, niti postoje različite osobe.

Brahman je kšara i akšara, on je i apsolutno i relativno polje života.

486. Ovde (u tom stanju) ja ne vidim, ne čujem, ništa ne znam. Drugačiji sam od svega i jedno sam sa svim. Duša je istinsko blaženstvo.

U transcendentalnom stanju svesti nema opažanja relativnih promena.

487. Prostirem se pred tobom, o *guru*, koji si ispravan, velik, oslobođen veza, otelovljenje večnog, nedvojnog blaženstva, neograničeni okeanu samilosti.

488. Umor i žega koji su nastali usled vreline promenljivog postojanja, rađanja i umiranja, nestaju pijenjem slatkog (osvežavajućeg) nektara tvog pogleda. Zahvaljujući njemu trenutno sam ostvario stanište duše čija su slava i blaženstvo neuništivi.

489. Srećan sam što sam tvojom milošću ostvario cilj, što sam se oslobodio nemani rađanja i umiranja, i ostvario stanje večnog blaženstva i savršenstva.

490. Nevezan sam za svet, telo i um. Ne vezujem se za dela i neuništiv sam. Smiren sam i beskrajn. Bezgrešan sam i večit.

491. Nisam delatelj niti uživatelj plodova dela, bez promene sam i bez delovanja, ja sam čista svest, jedan, večno blaženstvo.

492. Ja nisam gledalac, slušalac, govornik, delatelj i uživatelj dela. Ja sam večan, stalan, bez delovanja, bez vezivanja, neograničena, sveprožimajuća svest.

493. Nisam ni ovo ni ono, ja sam to što sve čini očevitim, čist sam i najviši. Nisam unutra niti spolja, već sam sveprožimajuća i nepodeljena (*advaita*) božanska celina (*brahman*).

Nisam ni u svetu ni izvan sveta (transcendentalan), ja sam oboje, to jest imanentan. Oslobođena duša je svesni subjekt svih mogućih stanja svesti, i apsolutne i relativne. Zato može da ih sagledava kakve jesu, da ih razlikuje i da ih ovde opisuje.

494. Ja sam nedvojna božanska celina (*brahman*) koja je neuporediva istina bez početka. Slobodan sam od ideja kao što su 'ja', 'ti', 'ovo', 'ono' i večno sam blaženstvo i istina.

495. Ja sam Narayan, ja sam uništitelj diva Narake, ja sam ubica Pure, ja sam *puruša* i Gospod, ja sam čista, nepodeljena svest i svedok svega. Slobodan sam od osećanja 'ja' i 'moje' i zato nemam drugog Boga do svoje duše (*atmana*).

Narayan - najviše biće.

Pura - demon.

496. Potpora sam svemu van i unutra, boravim u svim bićima kao njihova suština, Sopstvo, kao njihova svest (*đnjanatman*). Ja sam onaj koji se raduje i predmet radosti. U danima mog neznanja, mislio sam da je sve ovo odvojeno od mene. Sada znam da sam ja sve.

497. Ja sam okean beskrajnog blaženstva. Vetar iluzije (*maye*) duva iznad njega i stvara pojave ovog sveta, i rastvara ih, kao talase.

498. Ljudi koji u svom neznanju drže privid za stvarnost, misle da sam ja telesni ili duhovni oblik. Oni tako i vreme, koje je nedeljivo dele na cikluse, godine i vekove.

499. Ali, to što meni pripisuje neznanica uprljan mnogim gresima, ne može me nikad dotaći, kao što ni velika poplava vode iz fatamorgane ne može da ukvasi suhu zemlju.

500. Poput prostora protežem se dalje od misli. Poput sunca drugačiji sam od onoga što sunce obasjava. Poput planine večno sam nepokretan. Poput okeana sam neograničen.

501. Nemam veze s telom kao ni nebo s oblakom. Kako onda mogu biti podložan stanjima budnosti, sanjanja ili dubokog sna?

502. *Upadhi* (privid, tj. telo) dolazi i odlazi, proizvodi *karmu* i uživa (u posledicama *karme*). Jedino ono stari i umire. Ali ja sâm ostajem uvek nepokretan kao Kuladri.

Kuladri - jedna od sedam velikih svetih planina.

503. Za mene koji sam jedinstven i bez delova, nema ni želja ni prestanka želja. Kako može da izvodi dela onaj koji je jedino duša, čvrsta, stalna i sveprožimajuća poput prostora (*akaše*).

504. Gde su moje zasluge i moji gresi, kad nemam čula, ni razum, nemam promene ni oblika, i uživam neuništivu sreću? I sveti spisi podučavaju da dušu ne dodiruju ni zla ni dobra dela.

505. Na čoveka ne utiču ni toplota, ni hladnoća, ni dobro ni zlo ne deluju na njegovu senku, jer on je različit.

506. Osobine posmatranog ne utiču na posmatrača, ako za njih nije vezan i stoji po strani. Kao što ni predmeti u sobi ne utiču na lampu koja ih osvetljava.

507. Kao što sunce sve osvetljava, a različito je od svega, kao što vatra sve sagoreva, a različita je od svega, kao što uže pogrešno smatraju za zmiju, a ono sve vreme ostaje uže - tako sam i ja neuslovljena duša, čista svest, i različit od sve ispoljene prirode (*prakrti*).

508. Ja niti delam, niti podstičem na delanje, niti ja sâm skupljam iskustva, niti ih kod drugih izazivam, ne vidim niti druge podstičem da vide. Ja sam duša, koja je samoosvetljavajuća i drugačija (od svega ostalog).

509. Kada se pokrene voda u kojoj se ogleda mesec, neznalica misli da se mesec pokrenuo. Tako se i duša ogleda u fizičkom i mentalnom telu, a neznalica misli: 'ja činim', 'ja doživljavam', 'ja sam ubijen'.

510. Neznalica luta zemljom i vodom. Ali mene (prosvetljenog) ne dodiruje nikakvo mesto, kao što prostor (*akaša*) u krčagu ne biva dodirnut kada se krčag razbije.

511. Delovanje, uživanje, zlo, dobrotu, neznanje, vezivanje, oslobađanje itd. su dela uma, ali u stvarnosti ne postoje u božanskoj celini (*brahmanu* koja je jedna bez dvojstva).

512. Neka bude deset, sto ili hiljadu preobražaja prirode (*prakrti*), pa ipak oni ne deluju na mene (prosvetljenog), kao što ni oblaci ne mogu delovati na sunce, jer moj duh nije vezan.

513. Ja sam taj božanski apsolut (*brahman*) koji je poput prostora, suptilan, nedvojan, bez početka i bez kraja. Ceo univerzum, od nemanifestovanog pa sve do najgrublje manifestacije (materije), samo je privid.

Ako je božanski apsolut (brahman) takav, bez dvojstva, onda ništa nije moguće izvan njega, ničeg nema različitog od njega. Stoga sam i ja on sam. Nisam izdvojeno biće već sama celina u kojoj se sva bića javljaju kao misli. Ta spoznaja je najviša i krajnja spoznaja o Sopstvenoj stvarnosti svakog bića.

514. Ja sam taj nepodeljeni božanski apsolut (*brahman*) koji sve podržava i osvetljava, koji je sveobuhvatan, sveprožimajući, sam po sebi, večan, čist, nepokretan i nije podložan promeni.

515. Ja sam taj nepodeljeni božanski apsolut (*brahman*) koji je istina, svest i blaženstvo, koji je jedan, koji može da se ostvari znanjem i u kome nestaju sve pojavne razlike.

516. Ja sam bez delovanja, nepromenljiv, nedeljiv, bez oblika. Nisam podložan promeni, već sam večan. Ne zavisim od drugog, nisam dvojan.

517. Ja sam sveprisutan, ja sam sve i sve transcendiram, ja nisam dvojan, neuništivo sam znanje i večno blaženstvo.

518. O, *guru*, ovo stanje, više od zemlje i neba, ostvario sam tvojom milošću i velikom naklonošću. Tebi velika dušo (*mahatma*), uvek se klanjam i klanjam.

Mahatma - maha = velika, atma = duša. Velika duša.

519. O, *guru*, tvojom velikom milošću probuđen sam iz dubokog sna (neznanja). Spasao si me lutanja kroz džunglu rođenja, starosti i smrti, koju je stvorila *maya*, i svakodnevnog mučenja mnogim patnjama, u strahu od tigra egoizma.

520. O, *guru*, klanjam se tebi koji si čista istina, svetlost od koje nastaje ova senka univerzuma.

521. Gledajući najboljeg učenika koji je spoznao istinu i ostvario duhovnu sreću u *samadhiju*, *mahatma*, gospodar *guna*, s velikim zadovoljstvom ponovo izgovara ove plemenite reči:

Učitelj:

522. Univerzum je proširena zamisao *brahmana*, stoga je *brahman* jedino stvaran. Vidi *brahmana* svuda i u svim stanjima uz pomoć duhovnog oka i spokojnog uma. Šta mogu da vide, osim oblika, oni što imaju oči. Slično tome, šta mogu sem stvarnosti da vide oni čiji duh zna *brahmana*.

Relativan svet, univerzum, je nastao iz brahmana i stoga je brahman. Prsten, narukvica, ogrlica itd. koji su napravljeni od zlata, tako poprimaju druge oblike, ali i dalje su od zlata.

523. Koji bi znalac napustio uživanje najvećeg blaženstva da bi uživao u nestvarnim stvarima? Ko želi da gleda sliku meseca umesto samog meseca dok sija?

524. Uživanje u nestvarnim stvarima ne daje ispunjenje niti razara tugu. Stoga budi utvrđen u uživanju u nepodeljenom blaženstvu, i srećan u predanosti duši.

525. O, ti plemenitog duha, vidi svest duše u svemu šta posmatraš, spoznaj u svemu svoju nepodeljenu suštinu i istinsko blaženstvo.

Svest duše stvara sav pojavni univerzum, celu prirodu. To čini sama božanska svest pomoću individualizovanih svesti duša

526. Pripisivati promenljivost duši koja je čista svest i bez promena, je kao građenje kule u vazduhu. Zato održavaj tišinu i uvek ostvaruj veliko spokojstvo duše, koja je punoća nepodeljenog blaženstva.

527. Spokojno stanje uma, čija aktivnost je izvor svih promena i nepravilnih ideja, zove se veliki mir. U tom stanju velike duše (*mahatme*), koje su spoznale svoje jedinstvo sa

božanskim apsolutom (*brahmanom*), trajno uživaju nepodeljeno blaženstvo svoje duše koja je najviši božanski apsolut (*parabrahman*).

Nepravilne ideje - sve zamisli koje ne odražavaju pravu prirodu života, duše, to jest božanske svesti (brahmana), su nepravilne.

528. Za onog koji zna prirodu duše i uživa u blaženstvu svoje suštine (Sopstva), ne postoji ništa sem tišine, stanja bez želja, koji su uzrok velike sreće.

529. Znalac koji uživa u duši i koji je u sebi uvek tih (*muni*), provodi svoje vreme u govoru, kretanju, stajanju, sedenju, ležanju ili drugačije, po volji.

Ćutljivost munija je unutarnja tišina transcendentalne svesti koja je postala imanentna, to jest kosmička svest. Takav čovek svuda nosi tišinu, na svim nivoima svesti i zato nosi titulu muni (ćutljiv). Iako misli, govori i kreće se, šta god da radi nije uključen u te delatnosti.

530. Za veliku dušu (*mahatmu*) koja je ostvarila potpunu istinu, ne postoje prostor ni vreme za sedenje u meditaciji, niti posebni objekti za smirenje misli i samokontrolu. Kad zna Sebe (Sopstvo, Jastvo), od kakve su koristi sredstva, kao što je mentalna kontrola?

531. Da li je potrebna mentalna kontrola da bi se znalo da je ovo ćup? Samo organi opažanja, oči, treba da budu zdravi. To je dovoljno za prepoznavanje predmeta.

532. Da je ova duša uvek savršena, postaje jasno putem iskustva. Ni prostor, ni vreme, niti pročišćavajuće žrtve nisu uslov.

Savršenstvo duše se ispoljava u porastu savršenstva delovanja. Duša je van prostora, vremena i uvek čista, ne dodiruju je materijalne promene.

533. Da bih znao da sam Devadata, ne treba mi ništa drugo. Slično, onome ko zna da je *brahman*, nisu potrebni drugi dokazi da je *brahman*.

*Svako zna svoje ime i za to mu ne treba dokaz.
Devadata - uobičajeno lično ime.*

534. Kako može ono što nije duša, nestvarno i beznačajno, da osvetli nju (dušu), čijim sjajem poput sunca, sija celi ovaj univerzum?

535. Zaista, šta može da osvetli dušu (*atmana* - svesnog subjekta svega) zbog koga *vede*, učenja i sva bića stiču značaj.

536. Spoznajom duše koja je samoosvetljavajuća, nemejljiva, beskonačna moć i sveznanje, ostvaruje se oslobođanje od okova. Takav znalac božanske svesti (*brahmana*) nadvisuje boljeg od najboljeg.

537. On ne pati niti uživa u čulnim predmetima, ne biva vezan njima niti otuđen od njih. Uvek ispunjen unutarnjim blaženstvom, uživa i raduje se u sebi.

538. Kao dete koje zaboravlja glad i telesnu bol kada se igra igračkom, tako se i znalac odbacivanjem ega i egoizma raduje srećan u sebi.

539. Znalci su bez teskobe, hranu dobijaju na dar bez dodvoravanja. Piju vodu iz potoka, žive slobodno i nezavisno. Bez straha spavaju na groblju ili u džungli, odeća im je prostor, koji ne treba prati niti sušiti. Krevet im je zemlja, staza put *veda*, a osveženje nalaze u božanskom apsolutu (*parabrahmanu*).

540. Znalac duše nije vezan spoljašnjim (fizičkim) ni unutrašnjim (psihičkim) svojstvima, boravi u telu kao u kočiji. Kada ga drugi počaste udobnostima, uživa u njima kao dete.

541. On može da nosi skupo odelo, ili da ide go, može da nosi jelensku ili tigrovu kožu, ali uvek je odeven čistom svešču. Može da izgleda kao budala, kao dete, ili da luta kao duh.

542. Iako živi i luta sam bez želja, kreće se među predmetima želja, uvek samosvestan i ispunjen u duši, koju vidi u svim stvarima.

543. Znalac se ponekad ponaša kao neznalica, a katkad kao učen. Katkad je ponosan kao veliki kralj, a ponekad je kao luda. Ponekad je bezazlen, a katkad se ponaša kao zmija. Negde je poštovan, a negde prezren, nigde nije znan. Tako živi srećan u vrhunskom večnom blaženstvu.

544. Možda siromašan, ali uvek zadovoljan. Možda bespomoćan, ali uvek snažan, možda i ne jede, ali uvek je ispunjen, možda bez premca, ali jednak prema svemu.

545. Premda deluje nije delatnik, premda uživa posledice nije uživatelj, mada otelovljen, bez tela je, premda zarobljen (u telu) on je sveprožimajući.

Telo deluje, snosi posledice, ali on sam je transcendentalan, čista duša.

546. Sviđanje i nesviđanje, dobro i zlo ni najmanje ne utiču na znalca *brahmana* koji je bestelesan i postoji večno.

547. Sreća i nesreća, dobro i zlo pripadaju onome koji je vezan za grubo telo (relativno), i koji se odnosi prema njemu kao prema sebi, svojoj stvarnosti. Gde su dobro i zlo, ili njihove posledice, za utihnulog mudraca (*munija*) koji je odbacio okove tela i postao istinska duša?

Koji se ne poistovećuje s telom, sa delima i njihovim posledicama.

548. Izgleda kao da je tama progutala sunce (tokom pomračenja). Ali to kažu samo ljudi koji zbog svog neznanja ne poznaju prirodu stvari.

549. Tako i neznalica, videvši senku tela poznavao *brahmana*, koji je oslobođen okova svog tela, smatra na je on telo.

550. Za njega je telo samo senka. On živi u telu i poznaje ga, ali samo kao različitog od sebe, kao zmija odbačenu kožu, kao biće koje se spontano kreće tamo-amo gonjeno životnom energijom (*prana*).

551. Kao što komad drveta bujica nosi tamo amo, tako i telo biva nošeno *karmom* kroz posledice.

552. Savršeni i oslobođeni tela, boravi u posledicama slično kao čovek iz sveta koji je pun želja stvorenih prošlom *karmom*. Ali on (slobodan) živi kao tihi svedok, bez želja i promena, poput centra točka.

Telo i um oslobođenog i dalje su izloženi delovanju posledica kao telo i um vezanog čoveka. Ali središte postojanja oslobođenog je izvan (transcendentalno) materijalnog sveta, on je duša (atman), tihi svedok zbivanja.

553. On (prosvetljen) ne usmerava čula na objekte niti ih odvrća, nego je samo svedok. On čiji je um opijen širokim bujicama blaženstva, ne polaže ni najmanju pažnju na posledice *karme*.

554. On zna *brahmana*, odricanjem težnje za vidljivim ili nevidljivim, boravi u samoj duši (*atmanu*), u samom sebi.

555. On koji je ostvario cilj, znalac *brahmana*, zauvek je slobodan iako živi (u svetu). Uništavanjem *upadhija*, jer je *brahman*, ostvaruje nedvojnost *brahmana*.

Zadnji upadhi koji se odbacuje je vlastito telo.

556. Kao što je muško (uvek) muško, bez obzira da li glumi ili ne, tako i on koji savršeno zna *brahmana*, uvek je *brahman* i ništa drugo.

U ženskim ulogama u indijskom pozorištu nastupali su muškarci.

557. Ništa ne utiče na *munija*, koji je postao *brahman*, kada njegovo telo već sagorelo u vatri znanja, otpadne kao osušen list sa drveta.

558. *Muni* koji uvek počiva u sveprožimajućoj duši, koji je apsolutna božanska svest (*parambrahman*) i pun je nedvojnog blaženstva, u pravo vreme i na pravom mestu, odbacuje tu gomilu kože, mesa i nečistoća.

Kad je za to vreme on ostavlja telo. Onaj koji je spoznao svoju dušu za vreme života u telu, i potpuno ostvario svest duše dok je u telu, slobodno ostavlja telo kada mu dođe kraj života. Spoznavši iluzornost tela, niti žuri da ga odbaci dok je živo, niti ga zadržava kada ono samo umire.

559. Oslobođenje duše (*mokša*) nije odbacivanje tela, ni štapa, niti posude za vodu. Oslobođenje duše je blaženstvo koje nastaje odvezivanjem čvora neznanja u srcu.

Štap i posuda su obeležja munija. Ako neko odbaci štap i posudu ne znači da se oslobodio. Oslobođanje je unutarnja činjenica, a ne spoljašnja forma.

560. Kakvo je dobro ili zlo za drvo ako njegov list padne u kanal ili reku, na sveto mesto, ili na raskrsnici.

561. Odbacivanje tela, čula, *prane* i fizičkog uma je kao (odbacivanje) lista, cveta i ploda. Ali nema odbacivanja vlastite duše čija je suština stvarnost, a koja je otelovljenje blaženstva. Ona je (u ovom poređenju) kao drvo.

562. Istinska osobina duše (*atmana*) je čista svest. Ponovljeno je više puta da se uništavaju samo nametnuta ograničenja svesti (*upadhi*).

563. Tako spisi potvrđuju neuništivost *atmana* uz istovremeno razaranje preobražaja (to jest *upadhija*): '*Atman* je neuništiv'!

564. Kao što sagorevanjem drvo, trava, semenje, leš, tkanina itd. postaju pepeo, tako i čitav ovaj vidljivi univerzum sa telom, čulima, *pranom*, razumom itd. sagorevanjem u vatri znanja ostvaruju stanje transcendentalne duše (*paramatmana*).

565. Kao što tama nestaje pri svetlosti sunca, tako i čitav vidljivi univerzum nestaje u božanskoj svesti (*brahmanu*).

566. Kada se krčag razbije, prostor u njegovoj unutrašnjosti sjedinjuje se s okolnim prostorom. Tako i znalac božanske svesti (*brahmana*) postaje božanska svest (*brahman*) razaranjem identifikacije sa ograničenjima i sadržajima svesti (*upadhija*).

567. Kao što se mleko meša s mlekom, ulje s uljem, voda s vodom, tako i utihnuli mudrac koji zna svoju dušu, postaje jedno s njom.

568. Tako utihnuli mudrac napuštanjem tela ostvaruje oslobođenje (*mukti*) koje je čisto postojanje, nerazorivo, stanje božanske svesti (*brahmana*), i ne vraća se više.

569. Gde se rađa onaj, ko je postao apsolutna svest *brahman* i čije je telo, i ostalo, počevši s neznanjem, sagorelo u znanju zbog sjedinjenja s dušom (*atmanom*), koja je čist izraz apsolutne svesti?

570. Vezivanje i oslobađanje stvoreno mayom ne postoji u stvarnosti atmana, kao što nakon spoznaje zmija, i nastanak iluzije o njoj, ne postoje u konopcu.

571. Vezivanje i oslobađanje postoje, kažu, zbog postojanja i nepostojanja *avrti* (obuhvatne energije). U *brahmanu* ne postoji *avrti* jer ništa drugo ne postoji u njemu (*brahmanu*) kao različito od njega. Ako bi postojalo, tad nedvojnost nije razorena. Ali spisi ne dopuštaju dvojnost.

572. Vezivanje i oslobađanje je uistinu lažno. Kao što neznalica skrivanje sunca od pogleda, prouzrokovano oblacima, pripisuje suncu, tako i obeležja uma pripisuje pravoj stvarnosti, iako je ona nerazoriva, nedvojna, bez vezivanja i čisto znanje.

573. Vera u postojanje istinske stvarnosti, i nemanje vere u nju, samo su obeležja uma, a ne večne stvarnosti.

574. Zato su to dvoje, vezivanje i oslobađanje, stvoreni iluzijom (*mayom*) i ne postoje u duši (*atmanu*). Kako može išta da bude obeležje najviše istine koja je, poput prostora (*akaša*), nedeljiva, nedelatna, mirna, bezgrešna i bez dvojtva?

575. Ne postoje ni ograničenja, ni rođenje, ni smrt, ni vezivanje, ni oslobađanje, ni učitelj, ni učenik, niti oslobođeni (*mukta*) - to je najviša istina.

576. Tebi je sad otkriveno najviše i najtajnije učenje *veda*. Daj to samo onome čiji razum je bez želja, čija ćudljivost je usahla i koji teži oslobađanju i podstakni ga da razmišlja o tome.

577. Nakon što je tako slušao učenje *gurua*, učenik ga s poštovanjem pozdravlja i tada oslobođen okova, odlazi s njegovim dopuštanjem.

578. *Guru*, čiji je duh uronjen u okean istinskog blaženstva, zauvek pročišćava celi svet.

579. Tako je, u obliku dijaloga između učitelja i učenika, otkrivena priroda duše (*atmana*), tako da oni koji teže za oslobođenjem mogu lako steći znanje.

580. Neka tragaoci koji teže oslobođenju, koji slede svete spise, neka odbace sva iluzorna zadovoljstva i izbace sve zlo iz svog srca, i neka im um bude usmeren ka poštovanju ovog celovitog učenja!

581. Te Šankarine reči osiguravaju *nirvanu* i nadmašuju sve druge, pa ukazuju na blizinu okeana nektara, nedvojnog *brahmana*, koji daje spokojstvo onima što pate od jare i žege u pustinji promenljivog postojanja.

Ovde se završava *Vivekaćudamani* od Šri Šankaraćarje, učenika Šri Govinda Bhagavatpade, koji je Gaudapadin učenik.